

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας για τη χρήση και την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές - Ενσωμάτωση Οδηγίας (ΕΕ) 2023/2413, Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1405 και μερική ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1788 - Ρυθμίσεις για την αγορά ενέργειας - Πολεοδομικές ρυθμίσεις - Διατάξεις περιβαλλοντικής και δασικής προστασίας - Ρυθμίσεις για την οργάνωση και την επαρκή στελέχωση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και λοιπών φορέων εποπτείας του»

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από την αρμόδια Διαρκή Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου, διαρθρώνεται σε πέντε (5) Μέρη (Α΄-Ε΄), αποτελείται από εκατόν εννέα (109) άρθρα και ρυθμίζει ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν την αγορά ενέργειας, πολεοδομικές, περιβαλλοντικές και δασικές ρυθμίσεις, καθώς και ρυθμίσεις που αφορούν την οργάνωση και τη στελέχωση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και φορέων που εποπτεύονται από αυτό.

Συγκεκριμένα, στο Μέρος Α΄ (άρθρα 1-49), το οποίο διαρθρώνεται σε δέκα (10) Κεφάλαια (Α΄-Ι΄), ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την αγορά ενέργειας, ιδίως, με την ενσωμάτωση διατάξεων της Οδηγίας (ΕΕ) 2023/2413 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Οκτωβρίου 2023, για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001, του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 και της Οδηγίας 98/70/ΕΚ όσον αφορά την προώθηση της ε-

νέργειας από ανανεώσιμες πηγές, και την κατάργηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/652 του Συμβουλίου, και την τροποποίηση και συμπλήρωση ρυθμίσεων του ν. 3468/2006 «Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και λοιπές διατάξεις».

Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις των Κεφαλαίων Α' (άρθρα 1-2) και Β' (άρθρα επιδιώκεται εκσυγχρονισμός του πλαισίου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.), επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης, με αύξηση του μεριδίου των Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας έως το 2030, και ενίσχυση της σταδιακής απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα, μεταξύ άλλων, με την ενσωμάτωση των κάτωθι Οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, με την υπό ενσωμάτωση Οδηγία (ΕΕ) 2023/2413 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Οκτωβρίου 2023 (RED III), για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001, του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/2019 και της Οδηγίας 98/70/ΕΚ, επιδιώκεται επιτάχυνση της ανάπτυξης των Α.Π.Ε. και απλοποίηση των αδειοδοτικών διαδικασιών για την εγκατάσταση και τη λειτουργία μονάδων Α.Π.Ε. και ηλεκτρικών δικτύων παραγωγής και έγχυσης πράσινης ενέργειας στο ηλεκτρικό σύστημα της χώρας. Η Οδηγία, όπως ενσωματώνεται με τις προτεινόμενες διατάξεις του Μέρους Α', προωθεί τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές με στόχο την επίτευξη ποσοστού 42,5% έως 45% της συνολικής κατανάλωσης στην Ε.Ε. έως το έτος 2030 (άρθρο 5 του νομοσχεδίου), και εισάγει ταχύτερες διαδικασίες αδειοδότησης (fast-track), καθώς και τον ορισμό των «Περιοχών Επιτάχυνσης» για Α.Π.Ε.

Περαιτέρω, με τις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1405 της Επιτροπής, της 14ης Μαρτίου 2024, για την τροποποίηση του Παραρτήματος ΙΧ της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την προσθήκη πρώτων υλών για την παραγωγή βιοκαυσίμων και βιοαερίου, εισάγονται ρυθμίσεις που αποβλέπουν στην ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης και της ασφάλειας εφοδιασμού της αγοράς ενέργειας.

Τέλος, με την Οδηγία (ΕΕ) 2024/1788 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2024, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για τις εσωτερικές αγορές ανανεώσιμων αερίων, φυσικού αερίου και υδρογόνου, και με την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2023/1791 και την κατάργηση της Οδηγίας 2009/73/ΕΚ, επιδιώκεται μερική ενσωμάτωση κανόνων σχετικά με τις εσωτερικές αγορές ανανεώσιμων αερίων, φυσικού αερίου και υδρογόνου, και θεσπίζονται κοινοί κανόνες για τις εσωτερικές αγορές ανανεώσιμων αερίων, φυσικού αερίου και υδρογόνου.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ' (άρθρα 9-12) ρυθμίζονται ζητήματα

που αφορούν τον καθορισμό των Περιοχών Επιτάχυνσης των Α.Π.Ε., τις διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης των Α.Π.Ε. στις εν λόγω Περιοχές, καθώς και τη διαδικασία και τη διάρκεια αδειοδοτήσεως των εν λόγω Σταθμών Α.Π.Ε.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 13-18) εισάγονται ρυθμίσεις σχετικά με την προώθηση της αυτοπαραγωγής και της αποθήκευσης ενέργειας από απλούς καταναλωτές εκτός των Περιοχών Επιτάχυνσης, σχετικά με τη διάρκεια αδειοδότησης και σύνδεσης φωτοβολταϊκών σταθμών, και τη χορήγηση Οριστικής Προσφοράς Σύνδεσης για Εξαιρούμενους Σταθμούς με μέγιστη ισχύ παραγωγής μικρότερη ή ίση των 150kW, καθώς και ρυθμίσεις για την αδειοδότηση και την αποζημίωση σταθμών Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. υπό ριζική ανανέωση.

Περαιτέρω, με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ε' (άρθρα 19-21) τίθενται ρυθμίσεις για τις ενεργειακές κοινότητες και την ανάπτυξη υπεράκτιων αιολικών πάρκων.

Στο Κεφάλαιο ΣΤ' (άρθρα 22-30) ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν το πλαίσιο διαχείρισης των Εγγυήσεων Προέλευσης, και την προώθηση των μακροπρόθεσμων συμβάσεων ενέργειας. Μεταξύ άλλων, εισάγονται πολεοδομικές και περιβαλλοντικές ρυθμίσεις σχετικά με τη συμπερίληψη αερίων ανανεώσιμων καυσίμων μη βιολογικής προέλευσης και με την αναπροσαρμογή των εγγυήσεων προέλευσης παραγόμενης ενέργειας, την αξιολόγηση πλαισίου σύναψης μακροπρόθεσμων συμβάσεων ενέργειας, την ενίσχυση της συμμετοχής στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας των μικρών ή κινητών συστημάτων, καθώς και τη συμμετοχή τους στην αγορά εξισορρόπησης, και τις υποχρεώσεις διάθεσης δεδομένων μπαταριών και λειτουργικών απαιτήσεων των σημείων επαναφόρτισής τους.

Το Κεφάλαιο Ζ' (άρθρα 31-42) περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν τον υπολογισμό του μεριδίου ενέργειας από Α.Π.Ε. και τα κριτήρια αειφορίας και μείωσης εκπομπών αερίων όσον αφορά τα βιοκαύσιμα, τα ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης, τα καύσιμα ανακυκλωμένου άνθρακα και τα αέρια ανανεώσιμα καύσιμα. Ειδικότερα, ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν τη μεθοδολογία υπολογισμού του μεριδίου της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε εθνικό επίπεδο, στους τομείς του ηλεκτρισμού, της θέρμανσης και της ψύξης, καθώς και των μεταφορών, με χρήση και των ανανεώσιμων καυσίμων μη βιολογικής προέλευσης (άρθρο 31), και προβλέπεται η εφαρμογή της αρχής της αλυσίδωτης χρήσης βιομάζας, η δυνατότητα παρεκκλίσεων από αυτήν, οι επιτρεπόμενες περιπτώσεις χρηματοδοτικής στήριξης, ο καθορισμός των διαδικασιών ελέγχου για την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από εφαρ-

μογή της αρχής, καθώς και το πλαίσιο κυρώσεων για τυχόν παραβάσεις με υπουργική απόφαση (άρθρο 32). Στη συνέχεια, ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν την αύξηση της ανανεώσιμης ενέργειας και τη μείωση της έντασης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στον τομέα των μεταφορών. Μεταξύ άλλων, ορίζονται οι κατηγορίες των υπόχρεων προμηθευτών καυσίμων που δραστηριοποιούνται στις μεταφορές, συμπεριλαμβανομένων των οδικών, θαλάσσιων, αεροπορικών και ηλεκτρικών μεταφορών, και θεσπίζεται υποχρέωσή τους να επιτυγχάνουν, έως το 2030, μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ύψους είκοσι εννέα τοις εκατό (29%) στον τομέα των μεταφορών ή μείωση της έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά δεκατέσσερα κόμματα πέντε τοις εκατό (14,5%). Επίσης, θεσπίζεται υποχρεωτικός στόχος χρήσης μεριδίου ύψους πέντε κόμματα πέντε τοις εκατό (5,5%) για προηγμένα βιοκαύσιμα και ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης, και από το 2030 στόχος χρήσης μεριδίου ύψους ένα κόμματα δύο τοις εκατό (1,2%) από ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών, και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα ζητήματα (άρθρο 33). Περαιτέρω, ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν τον συνυπολογισμό των βιοκαυσίμων, των βιορευστών και των καυσίμων βιομάζας που παράγονται από καλλιέργειες τροφίμων και ζωοτροφών για την επίτευξη των εθνικών στόχων ως προς την κατανάλωση από Α.Π.Ε. και τη μείωση της έντασης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (άρθρο 34), εισάγονται κανόνες υπολογισμού της μείωσης των εκπομπών, ανά κατηγορία ενέργειας, από βιοκαύσιμα, βιοαέρια, ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης, καύσιμα ανακυκλωμένου άνθρακα και ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές στον τομέα των μεταφορών, και ορίζεται η μεθοδολογία υπολογισμού για την αξιολόγηση της συνολικής συνεισφοράς τους στην πραγματική μείωση των εκπομπών (άρθρο 35). Στη συνέχεια, τροποποιούνται τα κριτήρια αειφορίας και μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για τα βιοκαύσιμα, τα βιορευστά και τα καύσιμα βιομάζας, και θεσπίζεται πλαίσιο εποπτείας, ελέγχου και επιβολής κυρώσεων από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (άρθρο 36). Επίσης, μεταξύ άλλων, ως προϋπόθεση για την προσμέτρηση της ενέργειας από ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης, καύσιμα ανακυκλωμένου άνθρακα και καύσιμα χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στους προβλεπόμενους στόχους του παρόντος ορίζεται η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τη χρήση των εν λόγω καυσίμων τουλάχιστον στο εβδομήντα τοις εκατό (70%) (άρθρο 37), ανατίθενται πρόσθετες υποχρεώσεις στη Διεύθυνση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας του Υπουργείου Περιβάλλοντος όσον αφορά την ενημέρωση και κοινοποίηση στοιχείων σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων μείωσης εκπο-

μπών αερίων θερμοκηπίου από τη χρήση βιοκαυσίμων, βιορευστών και καυσίμων βιομάζας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τις αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα εμπλεκόμενα εθελοντικά και εθνικά καθεστώτα, όπου απαιτείται (άρθρο 38), και τροποποιείται το πλαίσιο για την ενσωμάτωση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στη θέρμανση και στην ψύξη, όπως και την πρόσβαση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στα δίκτυα και τις υποδομές τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης, με παραπομπή, μεταξύ άλλων, σε μέτρα που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (άρθρο 39). Στη συνέχεια, θεσπίζεται πλαίσιο για την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών στην ποσότητα των ενεργειακών πηγών που χρησιμοποιούνται για τελικούς ενεργειακούς και μη ενεργειακούς σκοπούς στον βιομηχανικό τομέα, με ενδεικτικό στόχο αύξησης τουλάχιστον μίας κόμμα έξι (1,6) ποσοστιαίων μονάδων κατά μέσο όρο, ετησίως, για τις περιόδους των ετών 2021 έως 2025 και 2026 έως 2030, καθορίζονται δεσμευτικά ποσοστά χρήσης ανανεώσιμων καυσίμων μη βιολογικής προέλευσης στο υδρογόνο που χρησιμοποιείται στη βιομηχανία, και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα (άρθρο 40). Επίσης, προβλέπεται η δυνατότητα μείωσης του στόχου χρήσης ανανεώσιμων καυσίμων μη βιολογικής προέλευσης στον βιομηχανικό τομέα κατά είκοσι τοις εκατό (20%) έως το 2030, υπό την προϋπόθεση ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε επαρκή τροχιά επίτευξης της εθνικής της συνεισφοράς στον δεσμευτικό συνολικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις Α.Π.Ε., και το μερίδιο του υδρογόνου ή των παραγώγων του από ορυκτά καύσιμα που καταναλώνεται δεν υπερβαίνει το είκοσι τρία τοις εκατό (23%) το 2030 και το είκοσι τοις εκατό (20%) το 2035 (άρθρο 41). Τέλος, καθορίζεται ενδεικτικό μερίδιο τουλάχιστον σαράντα εννέα τοις εκατό (49%) της ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές επιτόπου ή πλησίον, και από το δίκτυο στην τελική κατανάλωση ενέργειας στον κτηριακό τομέα το 2030. Το μερίδιο αυτό και ο τρόπος επίτευξής του καθορίζονται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα. Στο πλαίσιο αυτό εισάγονται υποχρεώσεις για τα νέα και ανακαινιζόμενα κτήρια, ώστε να χρησιμοποιούν ενέργεια από Α.Π.Ε. που παράγεται επιτόπου ή πλησίον ή από το δίκτυο και, όπου αυτό είναι δυνατό, από δίκτυο τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης, εφόσον αυτό είναι τεχνικά, οικονομικά και λειτουργικά εφικτό (άρθρο 42).

Το Κεφάλαιο Η' (άρθρα 43-45) περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη θέσπιση υποχρεωτικού πλαισίου συμμόρφωσης με τα κριτήρια αειφορίας και μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, μέσω ανεξάρτητων και διαφανών ελέγχων για την επαλήθευση της τήρησής τους σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο, καθώς και σαφούς διοικητικού και εποπτι-

κού πλαισίου, με την ανάθεση αρμοδιοτήτων ελέγχου, συντονισμού και επιβολής κυρώσεων στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα εξειδίκευσης των σχετικών διαδικασιών με υπουργικές αποφάσεις (άρθρο 43). Επίσης, περιλαμβάνει διατάξεις για τη ρύθμιση ζητημάτων της ενωσιακής βάσης δεδομένων, ιδίως όσον αφορά τα δεδομένα που καταχωρίζονται σε αυτήν, και τον τρόπο ελέγχου και επαλήθευσης της ακριβείας και της πληρότητάς τους, και ζητημάτων που αφορούν την πρόσβαση της Διεύθυνσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εναλλακτικών Καυσίμων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στα δεδομένα που τηρούνται στην ενωσιακή βάση δεδομένων (άρθρο 44). Τέλος, προβλέπεται η επιβολή κυρώσεων σε όσους παραβιάζουν τους κανόνες και τις υποχρεώσεις που αφορούν τα ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης, τα καύσιμα ανακυκλωμένου άνθρακα και τα καύσιμα χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών του άρθρου 32ZA του παρόντος, και ορίζεται ότι τα έσοδα που συγκεντρώνονται από την επιβολή των προστίμων για την παραβίαση των οριζόμενων διατάξεων θα χρησιμοποιούνται για την προώθηση των ανανεώσιμων καυσίμων και των καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών (άρθρο 45).

Το Κεφάλαιο Θ' (άρθρο 46) περιλαμβάνει τα Παραρτήματα του ν. 3468/2006 όπως έχουν τροποποιηθεί και συμπληρωθεί σύμφωνα με το Παράρτημα Ι της Οδηγίας (ΕΕ) 2023/2413, το άρθρο 1 και το Παράρτημα του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2022/759, και το άρθρο 1 και το Παράρτημα της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1405). Συγκεκριμένα, στο εν λόγω άρθρο περιλαμβάνονται τα τροποποιημένα Παραρτήματα: 2 (VII της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001) «Καταλογισμός της ανανεώσιμης ενέργειας που χρησιμοποιείται για θέρμανση και ψύξη», 3 (III της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001) «Ενεργειακό περιεχόμενο των καυσίμων», 4 (V της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001) «Κανόνες υπολογισμού του αντικτύπου των βιοκαυσίμων, των βιορευστών και των συγκριτικών τους ορυκτών καυσίμων στα αέρια θερμοκηπίου», 6 (IX της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001) σχετικά με τις «Πρώτες ύλες για την παραγωγή βιοαερίου για μεταφορές και προηγμένων βιοκαυσίμων» και τις «Πρώτες ύλες για την παραγωγή βιοκαυσίμων και βιοαερίου για μεταφορές, των οποίων η συμβολή στους στόχους που αναφέρονται στο άρθρο 25 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο στοιχείο α) είναι περιορισμένη», 7 (VI της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001) «Κανόνες υπολογισμού του αντικτύπου των καυσίμων βιομάζας και των συγκριτικών τους ορυκτών καυσίμων στα αέρια θερμοκηπίου», καθώς και το προστιθέμενο στον ν. 3468/2006, διά του παρόντος άρθρου 46, Παράρτημα 8 (IV της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001) «Κατάρτιση και πιστοποίηση εγκαταστατών και σχεδιαστών εγκαταστάσεων ανανεώσιμων πηγών ενέρ-

γειας».

Τέλος, το Κεφάλαιο Ι΄ (άρθρα 47-48) περιλαμβάνει μεταβατικές διατάξεις για την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Μέρους Β΄ (άρθρο 47), καθώς και τις υφιστάμενες ρυθμίσεις που καταργούνται αναδρομικά από την 01/01/2025 σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 48).

Το Μέρος Β΄ (άρθρα 49-82), το οποίο διαρθρώνεται σε πέντε (5) Κεφάλαια (Α΄-Ε΄), περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (Α.Π.Ε.), τον θεσμό της αυτοκατανάλωσης και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 49-50) καθορίζονται ο σκοπός και το αντικείμενο του Μέρους Β΄. Σκοπός του είναι η προώθηση της αξιοποίησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, η ενίσχυση του θεσμού της αυτοκατανάλωσης και η προώθηση των μέσων χρηματοδότησης παρεμβάσεων για την εξοικονόμηση ενέργειας.

Στο Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 51-62) ρυθμίζονται ζητήματα της αγοράς ενέργειας με την τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων των ν. 4414/2016, 4951/2022, 4067/2012, 4685/2020 και 3468/2006. Μεταξύ άλλων, παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής των Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων στις Ενεργειακές Κοινότητες οι οποίες υλοποιούν σταθμούς αυτοκατανάλωσης, καθορίζεται ο τρόπος λειτουργίας των εν λόγω σταθμών, και επιτρέπεται η συγχώνευση των Ενεργειακών Κοινοτήτων αποκλειστικά μεταξύ τους, καθώς και η είσοδος νέων μελών, κατά τα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη. Επίσης, θεσπίζεται υποχρέωση του διαχειριστή του συστήματος για την αμελλητί ενημέρωση της αρμόδιας Υπηρεσίας Γενικού Εμπορικού Μητρώου όσον αφορά τη χορήγηση Οριστικής Προσφοράς Σύνδεσης. Τέλος, παρέχεται εξουσιοδότηση για τον καθορισμό, μετά από γνώμη της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (Ρ.Α.Α.Ε.Υ.), των όρων και των προϋποθέσεων ανάπτυξης σταθμών παραγωγής από Α.Π.Ε. ή Σ.Η.Θ.Υ.Α. οι οποίοι μπορεί να συνδυάζονται με σταθμούς αποθήκευσης για την εφαρμογή αυτοκατανάλωσης, κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 51). Στη συνέχεια, μεταξύ άλλων, συμπληρώνεται το ισχύον πλαίσιο ως προς τη μεθοδολογία χρέωσης των Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας (Υ.Κ.Ω.) στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, όσον αφορά την απαλλαγή από τη χρέωση Υ.Κ.Ω. του συνόλου των καταναλώσεων των δικαιούχων του τιμολογίου Πολυτέκνων και του Κοινωνικού Οικιακού Τιμολογίου (Κ.Ο.Τ.) (άρθρο 52), τροποποιούνται οι ρυθμίσεις που αφορούν την υποβολή δήλωσης ετοιμότητας των σταθμών Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. για τη σύνδεσή τους με το δίκτυο ή το σύστημα, το πεδίο εφαρμογής των οποίων επεκτείνεται και στους Σταθμούς Αποθήκευσης Ηλεκτρικής Ενέργειας (Σ.Α.Η.Ε.) (άρθρο 53), ρυθμίζονται εκ

νέου ζητήματα σχετικά με τον τρόπο αποζημίωσης των Παραγωγών σταθμών Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. για την παραγόμενη ενέργεια, λόγω καθυστερήσεων οι οποίες οφείλονται στους αρμόδιους Διαχειριστές, και προβλέπεται η επιβολή προστίμου για την ως άνω καθυστέρηση στους Διαχειριστές από τη Ρ.Α.Α.Ε.Υ. Επιπλέον, παρέχεται δυνατότητα μίας επιπλέον ανανέωσης των Συμβάσεων Ενίσχυσης Σταθερής Τιμής (Σ.Ε.Σ.Τ.) χωρίς την εφαρμογή των εγγυήσεων απορρόφησης που αναφέρονται σε αυτές (άρθρο 54). Περαιτέρω, εισάγεται ειδικό ευνοϊκό καθεστώς για τους σταθμούς Αποθήκευσης Ηλεκτρικής Ενέργειας (Σ.Α.Η.Ε.) τεχνολογίας αντλησιοταμίευσης εγκατεστημένης ισχύος άνω των δεκαπέντε μεγαβάτ (15MW), ως προς τη διάρκεια ισχύος της άδειας αποθήκευσης και της άδειας εγκατάστασης, έναντι των λοιπών σταθμών αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας. Επίσης, παρατείνεται κατά έξι (6) έτη η διάρκεια ισχύος της άδειας εγκατάστασης των Υδροηλεκτρικών Σταθμών που έχουν χαρακτηριστεί ως έργα Εθνικής Σημασίας, εγκατεστημένης ισχύος ή μέγιστης ισχύος παραγωγής μεγαλύτερης των δεκαπέντε μεγαβάτ (15 MW), για την υλοποίηση των οποίων απαιτείται η απαλλοτρίωση εκτάσεων οικισμών και η μετεγκατάστασή τους (άρθρο 55). Στη συνέχεια, ορίζεται ότι σε κατόχους σταθμών Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. που ζητούν προσθήκη συστημάτων αποθήκευσης σε υφιστάμενους φωτοβολταϊκούς σταθμούς δεν εφαρμόζονται οι οριζόμενες διατάξεις περί επιστροφής και μείωσης των εγγυητικών επιστολών, τίθεται ως ανώτατο όριο συνολικής μέγιστης ισχύος έγχυσης των Σ.Α.Η.Ε. τεχνολογίας συσσωρευτών για τους οποίους χορηγούνται Οριστικές Προσφορές Σύνδεσης, ανά φυσικό ή νομικό πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων των συνδεδεμένων ή συνεργαζόμενων επιχειρήσεων, τα πεντακόσια μεγαβάτ (500 MW), έως και το έτος 2029 (άρθρο 56), ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα σχετικά με την αποζημίωση των κατόχων σταθμών που συνδέονται στο Ιδιωτικό Δίκτυο Μέσης Τάσης (άρθρο 57), και εισάγονται ρυθμίσεις σχετικά με την εκπροσώπηση σταθμών Α.Π.Ε. που συνδέονται σε κοινό σημείο σύνδεσης (άρθρο 58). Ακόμη, ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν τη δυνατότητα μεταφοράς θέσης εγκατάστασης των εξαιρούμενων σταθμών, με την κατάργηση του ποσοτικού περιορισμού του ογδόντα τοις εκατό (80%) ως προς τα έργα για τα οποία επιτρέπεται η μεταφορά της θέσης τους, και τη θέσπιση απαγόρευσης της μεταφοράς τους σε Γεωργική Γη Υψηλής Παραγωγικότητας (άρθρο 59), και παρέχεται στους φορείς των μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών η δυνατότητα, σε περίπτωση που έχουν παρέλθει οι προβλεπόμενες προθεσμίες εντός των οποίων οι αρμόδιοι δημόσιοι φορείς ή υπηρεσίες έπρεπε να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες και δεν έχει ολοκληρωθεί η περιβαλλοντική αδειοδότησή τους, να υποβάλλουν αίτημα για τη σύγκληση του οικείου Περιφερεια-

κού Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΠΕΣΠΑ) ή του Κεντρικού Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (ΚΕΣΠΑ) και την αξιολόγηση των αιτήσεων περιβαλλοντικής αδειοδότησης τους κατά απόλυτη προτεραιότητα (άρθρο 60). Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα μείωσης της συμβολής των σταθμών Α.Π.Ε. στη στάθμη βραχυκύκλωσης, καθώς και σύνδεσης με το δίκτυο των εξαιρούμενων και γνωστοποιούμενων σταθμών Α.Π.Ε., οι οποίοι εγκαθίστανται επί κτηρίων που ανήκουν σε Ο.Τ.Α., κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 61). Τέλος, παρατείνεται έως την 31.05.2026 η προθεσμία υποβολής ετήσιας δήλωσης για το έτος 2024 των κατ' επάγγελμα αγροτών παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας για τη διατήρηση ή μη της ιδιότητας τους ως κατ' επάγγελμα αγροτών (άρθρο 62).

Το Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 63-69) περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εκ νέου ρύθμιση ζητημάτων που αφορούν τη δυνατότητα διάθεσης ανανεώσιμων καυσίμων και καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στην ελληνική επικράτεια (άρθρο 63), την κατ' εξαίρεση μεταφορά προς τα διυλιστήρια προϊόντων τα οποία αγοράστηκαν ως πετρελαιοειδή από τους νόμιμους κατόχους αυτών σε ειδικές περιπτώσεις που ορίζονται με απόφαση των αρμόδιων υπουργών (άρθρο 64), και τις τεχνικές προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν για τη μεταφορά τους (άρθρο 65). Επίσης, περιλαμβάνει ρυθμίσεις διά των οποίων διορθώνονται παροράματα σε διατάξεις των νόμων 4951/2022, 5037/2023 και 5261/2025 (άρθρα 66-68). Τέλος, εισάγεται διαδικασία για την απευθείας, χωρίς δημοπρασία, παραχώρηση χρήσης αιγιαλού, παραλίας, υδάτινου στοιχείου, πυθμένα και υπεδάφους του βυθού για την εκτέλεση έργων, αποκλειστικά για την άσκηση δραστηριοτήτων εξερεύνησης και αποθήκευσης CO₂, σε φορείς που ασκούν τις εν λόγω δραστηριότητες, κατά τα ειδικώς οριζόμενα. Με απόφαση των αρμόδιων υπουργών, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερόμενου, παραχωρείται το ως άνω δικαίωμα χρήσης και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα (άρθρο 69).

Στο Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 70-72) ρυθμίζονται ζητήματα (διάρκεια μίσθωσης, υπολογισμός μισθώματος, διαδικασία κ.λπ.) που αφορούν την ενιαία μίσθωση όμορων δημόσιων και δημοτικών λατομικών χώρων (άρθρο 70), την παράταση μέχρι την 31.12.2027, της προθεσμίας λειτουργίας υφιστάμενων λατομικών επιχειρήσεων μετά των συνοδών τους ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας παραγομένων υλικών μέχρι τον εκ νέου καθορισμό, τροποποίηση ή επέκταση προϋφιστάμενης λατομικής περιοχής, της οποίας η πράξη καθορισμού έχει παρεμπιπτόντως κριθεί από τα διοικητικά δικαστήρια ως μη νόμιμη κατά τον χρόνο εκδόσεώς της αλλά εξέλιπαν εκ των υστέρων οι λόγοι που τη χαρακτήριζαν ως μη νόμιμη, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 166 του ν. 5037/2023 (άρθρο 71), και τη δωδεκά-

μηνη παράταση όλων των παραχωρήσεων μεταλλείων της επιχείρησης «ΛΑΡΚΟ», εφόσον λήγουν εντός του έτους 2026 (άρθρο 72).

Στο Κεφάλαιο Ε΄ (άρθρα 73-82) εισάγονται ρυθμίσεις για την προώθηση των Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων (Υ.Α.Π.) με την τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Κεφαλαίου Η΄ «Πλαίσιο ανάπτυξης Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων» του ν. 4964/2022. Συγκεκριμένα, μεταξύ άλλων, διατυπώνεται εκ νέου η έννοια του όρου «Άδεια Έρευνας Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων». Σχετικά, ορίζεται ότι η ως άνω άδεια αφορά μία ή περισσότερες Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Υ.Α.Π. (Π.Ο.Α.Υ.Α.Π.), και συμπεριλαμβάνει, εκτός από τις τεχνικές και λοιπές μελέτες του κυρίως έργου (Υ.Α.Π.), και τις μελέτες των συνοδών έργων αυτού και των έργων διασύνδεσης (άρθρο 73). Στη συνέχεια, διευκρινίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας όσον αφορά τις Π.Ο.Α.Υ.Α.Π., και παραχώρησης δικαιωμάτων εκμετάλλευσης εντός αυτών (άρθρο 74), ο Φορέας Υ.Α.Π. ορίζεται ως «αρχή σχεδιασμού» για την εκπόνηση μελετών στο πλαίσιο της διαδικασίας στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης του Εθνικού Προγράμματος Υ.Α.Π. (άρθρο 75), και προβλέπεται ως προϋπόθεση για την ανάθεση της έρευνας για δυνητικά έργα Υ.Α.Π., όπως μετρήσεις και συλλογή δεδομένων αναγκαίων για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την εγκατάσταση και τη λειτουργία έργων Υ.Α.Π., από τον Φορέα Υ.Α.Π. στην εταιρεία ειδικού σκοπού, η συμμετοχή του στο μετοχικό κεφάλαιο της εν λόγω εταιρείας (άρθρο 76). Περαιτέρω, προβλέπεται η χορήγηση Άδειας Έρευνας στην εταιρεία ειδικού σκοπού στην οποία ανατίθενται οι εργασίες των μετρήσεων και η συλλογή δεδομένων από τον Φορέα Υ.Α.Π., κατά παρέκκλιση των παρ. 3, 4, 5, 6 και 7 του άρθρου 69 του ν. 4964/2022, καθώς και η δυνατότητα του Φορέα Υ.Α.Π. να προβαίνει απευθείας στην έναρξη διαδικασίας διαβούλευσης, χωρίς προηγούμενη χορήγηση Αδειών Έρευνας Υ.Α.Π., κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 77), θεσπίζεται υποχρέωση των κατόχων Αδειών Έρευνας να χορηγούν στη Ρ.Α.Α.Ε.Υ. και στον Φορέα Υ.Α.Π. αντίγραφα των πρωτογενών δεδομένων που συνέλεξαν κατά τη διάρκεια των τεχνικών ερευνών και μετρήσεων (άρθρο 78), ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν τη διαγωνιστική διαδικασία επιλογής επενδυτή Υ.Α.Π. ειδικά όσον αφορά τους δικαιούμενους συμμετοχής σε αυτήν, και ορίζεται ότι τα κριτήρια επιλογής του Επενδυτή Υ.Α.Π. για τη χορήγηση λειτουργικής ενίσχυσης ορίζονται με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού (άρθρο 79). Ακόμη, προβλέπεται η δυνατότητα έκδοσης της υπουργικής απόφασης διά της οποίας καθορίζεται η συνολική εγκατεστημένη ισχύς των Έργων Υ.Α.Π. για τα οποία δεσμεύεται ηλεκτρικός χώρος, και πριν από την έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Υ.Α.Π., σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προτει-

νόμενη διάταξη (άρθρο 80). Στη συνέχεια, προβλέπεται ο καθορισμός των βασικών κριτηρίων συμμετοχής στην ως άνω ανταγωνιστική διαδικασία επιλογής επενδυτή Υ.Α.Π., και λοιπών σχετικών ζητημάτων με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν εισήγησης της Ρ.Α.Α.Ε.Υ. και προηγούμενης γνώμης του Φορέα Υ.Α.Π. (άρθρο 81), και θεσπίζονται μεταβατικές ρυθμίσεις για την εφαρμογή του Κεφαλαίου Η΄ του ν. 4964/2022 (άρθρο 82).

Στο Μέρος Γ΄ (άρθρα 83-89), το οποίο διαρθρώνεται σε δύο (2) Κεφάλαια (Α΄-Β΄), περιλαμβάνονται πολεοδομικές ρυθμίσεις. Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 83-84) καθορίζονται ο σκοπός και το αντικείμενο του Μέρους Γ΄. Σκοπός του παρόντος Μέρους, όπως ορίζεται στο άρθρο 83, είναι η αντιμετώπιση πολεοδομικών ζητημάτων προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και βελτίωση της καθημερινότητας των πολιτών. Στο Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 85-89), μεταξύ άλλων, παρατείνονται οι εξαιρέσεις από την αναστολή οικοδομικών εργασιών στον Υμηττό έως την 31.12.2026, και εισάγεται νέα, που αφορά την ανέγερση παρεκκλησίου στον περιβάλλοντα χώρο της Ιεράς Μονής «ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ» (άρθρο 85), παρατείνεται η προθεσμία μετεγκατάστασης των υπηρεσιών του Δήμου Ελληνικού Αργυρούπολης για δύο (2) έτη (άρθρο 86), και θεσπίζονται ειδικοί όρων και περιορισμοί δόμησης για την ανέγερση πολυχώρου στον Δήμο Πάτμου (άρθρο 87). Επίσης, παρατείνονται εκ νέου η προθεσμία εκπόνησης από τους Ο.Τ.Α. των Σχεδίων Αστικής Κινητικότητας, έως την 31.12.2027 (άρθρο 88), και η προθεσμία υποβολής αίτησης στο ηλεκτρονικό σύστημα «e-adeies» για την επανέκδοση οικοδομικών αδειών που υπάγονται στο περιβαλλοντικό ισοδύναμο, έως την 31.12.2026 (άρθρο 89).

Το Μέρος Δ΄ (άρθρα 90-97), το οποίο διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) Κεφάλαια (Α΄-Δ΄), περιλαμβάνει δασικές και περιβαλλοντικές ρυθμίσεις. Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 90-91) καθορίζονται ο σκοπός και το αντικείμενο του Μέρους Δ΄.

Στο Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 92-95), μεταξύ άλλων, παρατείνεται έως την 31.12.2027 η προθεσμία εντός της οποίας οι οικείοι Ο.Τ.Α. οφείλουν να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία εγκρίσεις για υφιστάμενα, χωρίς σχετική έγκριση, κτήρια και υποδομές εντός πάρκων και αλσών, προκειμένου να εξαιρεθούν από την κατεδάφιση (άρθρο 92), προβλέπεται η δυνατότητα σύναψης μεταβιβαστικών δικαιοπραξιών με την προσάρτηση σε αυτές της απόφασης έγκρισης αναμόρφωσης του κυρωμένου δασικού χάρτη, με την οποία εξαιρείται από αυτόν έκταση ως μη δασική (άρθρο 93), παρατείνονται μέχρι την 31.12.2027 οι οριζόμενες προθεσμίες για τη νομοποίηση εγκταστάσεων που λειτουργούν σε εκτάσεις υπαγόμενες στη δασι-

κή νομοθεσία χωρίς τις απαραίτητες άδειες και εγκρίσεις που προβλέπονται από την δασική, την περιβαλλοντική και την πολεοδομική νομοθεσία (άρθρο 94), και, τέλος, παρατείνεται η εξαίρεση των υπαλλήλων των Επιθεωρήσεων Εφαρμογής Δασικής Πολιτικής από τη συμμετοχή τους στους κύκλους κινητικότητας που διενεργούνται μέσω του Ενιαίου Συστήματος Κινητικότητας επί δύο (2) ακόμη έτη (άρθρο 95).

Στο Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρο 96) τροποποιείται το άρθρο 19 «Κριτήρια χαρακτηρισμού και αρχές προστασίας» των προστατευόμενων περιοχών του ν. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος». Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι σε τμήματα των ζωνών βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων, τα οποία είναι όμορα με περιοχές εντός σχεδίου πόλεως ή εντός ορίων οικισμού, επιτρέπεται ο καθορισμός με Τοπικό ή Ειδικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Τ.Π.Σ. ή Ε.Π.Σ.) οικιστικής περιοχής προς πολεοδόμηση σε ποσοστό έως 20% της συνολικής έκτασης της ως άνω περιοχής, υπό τις οριζόμενες προϋποθέσεις. Περαιτέρω, εισάγονται νέες επιτρεπόμενες δράσεις, χρήσεις και έργα στο σύνολο των ζωνών βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων, οι οποίες δύνανται να περιορίζονται ή να απαγορεύονται, προσωρινά ή μόνιμα, σύμφωνα με τα ειδικώς οριζόμενα στη διάταξη.

Τέλος, στο Κεφάλαιο Δ΄ (άρθρο 97) περιλαμβάνονται οι καταργούμενες από την έναρξη ισχύος του παρόντος διατάξεις του Μέρους Δ΄.

Στο Μέρος Ε΄ (άρθρα 98-107), το οποίο διαρθρώνεται σε τρία (3) Κεφάλαια (Α΄-Γ΄), ρυθμίζονται οργανωτικά και υπηρεσιακά ζητήματα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Φορέων που εποπτεύονται από αυτό, καθώς και ζητήματα της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (Ρ.Α.Α.Ε.Υ.) Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 98-99) καθορίζονται ο σκοπός και το αντικείμενο του Μέρους Ε΄.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ (άρθρα 100-107), μεταξύ άλλων, παρέχεται στην Ελληνική Αρχή Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών η δυνατότητα απασχόλησης έκτακτου προσωπικού, με κάλυψη της σχετικής δαπάνης και από ιδίους πόρους (άρθρο 100), προστίθεται νέα αρμοδιότητα στον Κλάδο Αποβλήτων της Ρ.Α.Α.Ε.Υ. (άρθρο 101), συνιστάται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας Αυτοτελής Διεύθυνση Διαχείρισης Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης, και ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τη συγκρότηση, τη στελέχωση, τις αρμοδιότητες και τη διάρθρωση των υπηρεσιών της (άρθρο 102), παρατείνονται οι συμβάσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου του προσωπικού του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (103), και η προθεσμία νόμιμης λειτουργίας του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Διαχείρισης Υδάτων Θεσσαλίας Α.Ε. με ελλείποντα μέλη για διάστημα όχι μεγαλύτερο των δεκαοκτώ

(18) μηνών (άρθρο 104). Επιπλέον, παρέχεται στο Ελληνικό Δημόσιο η δυνατότητα να διαχειρίζεται, να διατηρεί, να αυξάνει ή να περιορίζει την άμεση ή έμμεση συμμετοχή του, ή νομικών προσώπων που ελέγχει άμεσα ή έμμεσα, στο εκάστοτε μετοχικό κεφάλαιο της Α.Δ.Μ.Η.Ε. Α.Ε. (άρθρο 105), και ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη δυνατότητα της Δ.Ε.Σ. Α.Δ.Μ.Η.Ε. Α.Ε. να διαχειρίζεται, να διατηρεί και να αυξάνει τη συμμετοχή της στην Α.Δ.Μ.Η.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ Α.Ε. (άρθρο 106). Ακόμη, παρατείνεται η δυνατότητα μεταφοράς του οριζόμενου προσωπικού από τη Δ.Ε.Η. Α.Ε. προς τη Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. Α.Ε. και αντιστρόφως, έως την 31.03.2027, κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 107)

Τέλος, στο Κεφάλαιο Γ´ (άρθρο 108) περιλαμβάνονται οι καταργούμενες από την έναρξη ισχύος του παρόντος διατάξεις του Μέρους Ε´.

Στο Μέρος ΣΤ´ (άρθρο 109) ορίζεται η έναρξη ισχύος των ρυθμίσεων του νόμου.

Μετά το άρθρο 109 επισυνάπτεται Τοπογραφικό Διάγραμμα της έκτασης στην οποία θα ανεγερθεί πολυχώρος στον Δήμο Πάτμου, σύμφωνα με το άρθρο 87 του παρόντος.

Β. Όπως προαναφέρθηκε, το Μέρος Α' (άρθρα 1-30) του νομοσχεδίου επικεντρώνεται στην ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2023/2413 (RED III) στο ελληνικό δίκαιο και ιδίως στην αναμόρφωση των διαδικασιών αδειοδότησης και τη θέση νέων εθνικών στόχων για την πράσινη μετάβαση έως το έτος 2030, με σκοπό την επίτευξη άμεσου οφέλους για τους καταναλωτές. Ειδικότερα, τα άρθρα 10 έως 12 του νομοσχεδίου εισάγουν έναν νέο χωροταξικό και αδειοδοτικό μηχανισμό για την ταχεία ανάπτυξη έργων Α.Π.Ε. εντός των Περιοχών Επιτάχυνσης, δηλαδή περιοχών που βρίσκονται σε επιλεγμένες ζώνες με χαμηλό περιβαλλοντικό κίνδυνο. Ειδικότερα, προβλέπονται οι εξής διαδικασίες αδειοδότησης:

- Ταχεία διαδικασία αδειοδότησης, από την αίτηση έως την άδεια λειτουργίας, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες, ενώ για τα υπεράκτια έργα - σταθμούς η συνολική διάρκεια αδειοδότησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους είκοσι τέσσερις (24) μήνες. Για μικρούς σταθμούς ισχύος έως 150kW και για έργα ριζικής ανανέωσης τα εν λόγω χρονικά όρια καθορίζονται σε έξι (6) μήνες το πολύ ή, σε περίπτωση υπεράκτιων σταθμών, σε δώδεκα (12) μήνες.

- Περιβαλλοντική Απαλλαγή: Τα έργα σε αυτές τις περιοχές εξαιρούνται από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης (Μ.Π.Ε.), δεδομένου ότι η περιβαλλοντική αξιολόγηση έχει γίνει προληπτικά σε επίπεδο ζώνης. Ακόμη, προβλέπεται η παροχή μη χρηματοδοτικών κινήτρων για την προσέλκυση

ση επενδύσεων σε συγκεκριμένες γεωγραφικές ενότητες.

- Συνολική διαδικασία από την αίτηση έως την άδεια λειτουργίας για σταθμούς Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. εκτός Περιοχών Επιτάχυνσης, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 2 έτη, ενώ για τα υπεράκτια έργα η συνολική διάρκεια αδειοδότησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 3 έτη. Σε κάθε περίπτωση προβλέπεται ότι στις ανωτέρω προθεσμίες δεν περιλαμβάνονται τα χρονικά διαστήματα που συνδέονται με την κατασκευή, τη σύνδεση στο δίκτυο, τις αναβαθμίσεις του δικτύου και τις δικαστικές διαδικασίες (άρθρο 13 του νομοσχεδίου).

Με τις διατάξεις του άρθρου 15 εισάγεται ταχεία διαδικασία αδειοδότησης και σύνδεσης συγκεκριμένων περιπτώσεων φωτοβολταϊκών σταθμών, με συνολική διάρκεια έως (ενενήντα) 90 μέρες, με τον ορισμό επιμέρους προθεσμιών για τη χορήγηση σχετικής Προσφοράς Σύνδεσης και σύναψης Σύμβασης Σύνδεσης. Επισημαίνεται ότι η αδειοδότηση εκτός των «Περιοχών Επιτάχυνσης» συνιστά χρονοβόρο διαδικασία, η οποία υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο για τη διασφάλιση της προστασίας της βιοποικιλότητας. Η ανάπτυξη έργων Α.Π.Ε. σε επιλεγμένες ζώνες χαμηλού περιβαλλοντικού κινδύνου αποτελεί κεντρική κατεύθυνση της ελληνικής και της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, η οποία εξειδικεύεται μέσω του χωροταξικού σχεδιασμού και ερμηνεύεται από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ειδικότερα, σύμφωνα με την αρχή της φέρουσας ικανότητας, η οποία διαμορφώθηκε από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣΤΕ 1420-1432/2015, 2242/2020, κ.ά.), η χωροθέτηση Α.Π.Ε. οφείλει να λαμβάνει υπόψη τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος, ειδικά σε περιοχές Natura 2000 (βλ. ΣΤΕ 2242/2020 «(...) [η] κατ' άρθρο 6 παρ. 3 της προαναφερθείσας Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή έργου προϋποθέτει ότι προ της εγκρίσεως του σχεδίου ή του έργου προσδιορίζονται, λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, ολοκληρωμένα, εγκεκριμένα αλλά και μη ολοκληρωμένα ή προτεινόμενα, να επηρεάσουν την επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου αυτού (ΔΕΕ C- 387/15 και C-388/15, σκέψη 50, απόφαση της 14.01.2016, C-399/14, σκέψη 49, C-258/11, σκ. 40, C-404/09, σκέψη 99, C-127/02 σκέψη 42, ΣΤΕ 551/2015, 2741/2014). Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφόσον δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, οποιαδήποτε εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του (ΔΕΕ C-399/14, σκέψη 49, C-258/11, σκέψη 40, ΣΤΕ ΟΛ. 2996/2014, ΣΤΕ 1245/2016, 1964/2015, 551/2015, 2741/2014, 807/2014,

711/2014, 4224/2013, 1422/2013, 2473/2010, 293/2009 κ.ά.). Η εκτίμηση που πραγματοποιείται, βάσει της διατάξεως αυτής, δεν μπορεί συνεπώς να παρουσιάζει κενά και πρέπει να περιέχει πλήρη, ακριβή και οριστικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις, προκειμένου να αίρεται κάθε εύλογη αμφιβολία, από επιστημονικής απόψεως, όσον αφορά τις επιπτώσεις των σχεδιαζόμενων εργασιών στον οικείο προστατευόμενο τόπο (ΔΕΕ C-387/15 και C-388/15, ό.π., σκέψη 49, C-399/14, ό.π., σκέψη 50, C-521/12, ό.π., σκέψη 27, C-404/09, ό.π., σκέψη 100). Έχει περαιτέρω κριθεί ότι ο σημαντικός χαρακτήρας των επιπτώσεων του έργου συνδέεται με τον σκοπό διατήρησης του προστατευόμενου τόπου, υπό την έννοια ότι σχέδιο που, μολονότι έχει επιπτώσεις στον συγκεκριμένο τόπο, δεν θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών της διατήρησής του, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δυνάμενο να επηρεάσει σημαντικά τον συγκεκριμένο τόπο. Η εκτίμηση του κινδύνου αυτού πρέπει να καθορίζεται, ιδίως, υπό το πρίσμα των ειδικών περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών και προϋποθέσεων του τόπου που αφορά το σχέδιο (ΔΕΕ απόφαση της 4.10.2007, C-179/2006, ΣτΕ 1455/2018, 2741/2014, 4784/2013). Δεν αποκλείονται πάντως, από τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 3 και 4 της Οδηγίας 92/43, η εκτέλεση έργου σε προστατευόμενη περιοχή, μη συνδεόμενου άμεσα ή μη αναγκαίου για τη διαχείριση αυτής ή η ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, εφόσον στην οικεία μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιέχονται εκτιμήσεις ως προς τις επιπτώσεις του έργου ή της δραστηριότητας και προτείνονται μέτρα για την αντιμετώπισή τους κατά τρόπο αποτελεσματικό, ώστε να μην επέρχεται υποβάθμιση της περιοχής, δεδομένου ότι τα χαρακτηριστικά των περιοχών που περιλαμβάνονται στον εθνικό κατάλογο και η σημασία των αντίστοιχων οικοσυστημάτων, καθώς και τα αναγκαία για τη διαφύλαξή τους μέτρα διαφοροποιούνται σε σημαντικό βαθμό (βλ. ΣτΕ 1455/2018, 1542/2017, 2741/2014, 711/2014, 2059, 1990/2007)».]

Ακόμη, κρίθηκε ότι υφίσταται ανάγκη ύπαρξης εμπεριστατωμένης και πλήρους Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, ακόμα και σε ζώνες χαμηλού κινδύνου, η οποία πρέπει να εξετάζει τις σωρευτικές επιπτώσεις του επιχειρούμενου έργου στην υπόψη περιοχή (βλ. ΣτΕ 1774/2025, ΣτΕ 2462/2022 «(...) [στο προοίμιο της οδηγίας 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 "περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό" (L. 257) διαπιστώνεται ότι "η υψηλή και ταχέως αυξανόμενη ζήτηση για θαλάσσιο χώρο για διάφορους σκοπούς, όπως εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, αναζήτηση και εκμετάλλευση πετρελαίου και φυσικού αερίου, δραστηριότητες θαλασσιών μεταφορών και αλιείας, διατήρηση των οικοσυστημάτων και της

βιοποικιλότητας, εξόρυξη πρώτων υλών, τουρισμός, εγκαταστάσεις υδατοκαλλιέργειας και υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και οι πολλαπλές πιέσεις επί των παράκτιων πόρων, απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση προγραμματισμού και διαχείρισης" (αιτιολογική σκέψη 1) και ότι, "για να προωθηθεί η βιώσιμη συνύπαρξη των χρήσεων και, κατά περίπτωση, η κατάλληλη χωροθέτηση των συναφών χρήσεων στον θαλάσσιο χώρο, θα πρέπει να τεθεί ένα πλαίσιο το οποίο να περιλαμβάνει τουλάχιστον τη θέσπιση και την εφαρμογή από τα κράτη μέλη θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού που να καταλήγει σε σχέδια" (αιτιολογική σκέψη 8). Για τους λόγους αυτούς αναγνωρίζεται ότι, παρά το γεγονός ότι "είναι σκόπιμο να παρέχει η Ένωση ένα πλαίσιο για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι υπεύθυνα και αρμόδια για τον σχεδιασμό και τον καθορισμό, στα θαλάσσια ύδατά τους, της μορφής και του περιεχομένου των εν λόγω σχεδίων (...) και (...) για την αντίστοιχη κατανομή του θαλάσσιου χώρου στις διάφορες δραστηριότητες και χρήσεις" (αιτιολογική σκέψη 11 του προοιμίου) (...) Η ανωτέρω Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον ν. 4546/2018 (Α' 101), ο οποίος, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, ορίζει στο άρθρο 5 τα ακόλουθα: "1. Η αρμόδια αρχή του άρθρου 14" [κατά το οποίο: "1. Αρμόδια αρχή ορίζεται ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας] "έχει την ευθύνη για την κατάρτιση, εφαρμογή και αξιολόγηση του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις ιδιαιτερότητες των θαλάσσιων περιοχών και παράκτιων ζωνών, καθώς και τις συναφείς υπάρχουσες και μελλοντικές δραστηριότητες και χρήσεις και επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, στους φυσικούς πόρους και εν γένει στην πολιτιστική κληρονομιά. Λαμβάνει επίσης υπόψη τις αλληλεπιδράσεις ξηράς - θάλασσας [...]". Κατά τη σχετική νομολογία, «από το συνδυασμό των προαναφερθεισών διατάξεων του Συντάγματος συνάγεται ότι ο ανατιθέμενος στην Πολιτεία σχεδιασμός της κατανομής των δραστηριοτήτων στο χώρο πρέπει να διασφαλίζει την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τους άριστους δυνατούς όρους διαβίωσης του πληθυσμού και την οικονομική ανάπτυξη στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας (βιώσιμη ανάπτυξη), ουσιώδης όρος της οποίας είναι ο ολοκληρωμένος, ορθολογικός χωροταξικός σχεδιασμός, μέχρι την ολοκλήρωση του οποίου είναι ανεκτός και ο μερικός, χωρικός ή τομειακός, χωροταξικός σχεδιασμός (ΣτΕ 1978/2017, 4607/2011, 705/2006 Ολομ., 1569/2005 Ολομ. κ.ά.). Από την αρχή δε της βιώσιμης ανάπτυξης απορρέει και η ειδικότερη υποχρέωση σχεδιασμού και προγραμματισμού για την εξόρυξη πρώτων υλών και αδρανών υλικών, ώστε να εξασφαλίζονται η μείωση των δυσμενών για το περιβάλλον επιπτώσεων, ο σεβασμός της φέρουσας ικανότη-

τας της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται η σχετική δραστηριότητα και η ορθολογική και με φειδώ εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Για τον λόγο αυτό, όπως έχει κριθεί, οι λατομικοί χώροι πρέπει, κατ' αρχήν, να χωροθετούνται εντός λατομικών περιοχών, περιοχών δηλαδή οι οποίες έχουν εκ των προτέρων καθορισθεί ως κατάλληλες για την άσκηση λατομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, στον κανόνα αυτόν δεν εμπίπτουν η έρευνα για τον εντοπισμό και η εν συνεχεία εξόρυξη μεταλλευτικών ορυκτών, όπως είναι οι υδρογονάνθρακες (...), διότι οι δραστηριότητες αυτές δεν μπορεί παρά να ασκούνται στους χώρους, χερσαίους ή θαλάσσιους, όπου υπάρχουν ενδείξεις ύπαρξης κοιτάσματος υδρογονανθράκων ή στις περιοχές όπου τέτοιο εκμεταλλεύσιμο κοιτάσμα έχει ήδη εντοπισθεί (βλ. και το προπαρατεθέν άρθρο 12 του ν. 2837/2000, πρβλ. ΣτΕ 1344/2021 σκέψη 12, 1978/2017 σκέψη 11). Προκειμένου, όμως, να διασφαλίζεται ότι το υπό έγκριση πρόγραμμα, σχέδιο ή έργο που συνδέεται με την επίμαχη δραστηριότητα δεν αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, η Διοίκηση οφείλει να προβαίνει σε εξατομικευμένη αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους, βάσει, αντιστοίχως, της ΣΜΠΕ ή της ΜΠΕ και των επιστημονικών και τεχνικών δεδομένων, και κατόπιν συνεκτίμησης των απόψεων που εκφράστηκαν κατά τη διαβούλευση. Αν δε η αξιολόγηση αυτή καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η υλοποίηση του σχεδίου ή του έργου αντίκειται στην προστασία του περιβάλλοντος, η Διοίκηση οφείλει να απορρίψει το αίτημα περιβαλλοντικής έγκρισης, έστω και αν αυτό θα έχει ως συνέπεια να παραμείνει αναξιοποίητο το σχετικό κοιτάσμα (πρβλ. ΣτΕ 826/2022, 2753/2020, 2558/2017, 4607, 793/2011, 2059/2007, 998/2005 Ολομ., πρβλ. 4966/2014 7μ.)»].

Περαιτέρω, έχει κριθεί ότι, ενώ η εγκατάσταση σε περιοχές με υψηλό περιβαλλοντικό κίνδυνο είναι δυνατή μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και με αυστηρούς όρους, εφόσον εξυπηρετείται υπέρτερο δημόσιο συμφέρον (ΣτΕ 47/2018 «(...) [από τις προπαρατεθείσες διατάξεις των οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ και από τις διατάξεις μεταφοράς τους στην εθνική νομοθεσία, δεν απορρέει απόλυτη απαγόρευση εγκαταστάσεως αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας εντός ή πλησίον περιοχών του δικτύου Natura 2000 και Ζ.Ε.Π., το ζήτημα δε εξετάζεται κατά περίπτωση μετά από εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του συγκεκριμένου κάθε φορά υπό αδειοδότηση έργου (ΣτΕ 1705/2017, 1422/2013, 2741/2014, 807/2014, κ.ά., βλ. και την αναφερόμενη στις αποφάσεις αυτές νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), λαμβανομένου, άλλωστε, υπόψη ότι η χρήση του αιολικού δυναμικού για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, με αντίστοιχο περιορισμό της ενέργειας που παράγεται από ορυκτά, αποβλέπει στην προστασία του περιβάλλοντος με τη μείωση των εκπομπών των αερίων

του θερμοκηπίου και την αποτροπή της αλλαγής του κλίματος, η οποία μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη διατήρηση των προστατευομένων τόπων του δικτύου Natura 2000, στην οποία (διατήρηση) αποβλέπουν και οι ανωτέρω δύο οδηγίες. Εντός του πλαισίου αυτού, αιολικά πάρκα που είναι δυνατόν να επηρεάζουν σημαντικά περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 πρέπει, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, οι οποίες ισχύουν και για περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως Ζ.Ε.Π., να υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, για την διεξαγωγή της οποίας δεν καθορίζεται ειδική μεθοδολογία από τις εν λόγω διατάξεις (βλ. για τη δέουσα εκτίμηση και τις σχετικές διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 9 και 10 του ν. 4014/2011 και του άρθρου 5 παρ. 3.1 και 3.2 της υπ' αριθ. Η.Π. 37338/1807/Ε.103/2010 κοινής υπουργικής αποφάσεως). Ειδικότερα, η κατ' άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στον προστατευόμενο τόπο προϋποθέτει ότι, πριν από την έγκριση του σχεδίου ή του έργου, προσδιορίζονται, λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, να επηρεάσουν τους στόχους διατήρησης του τόπου αυτού. Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφόσον δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, μετά από εκτίμηση των στοιχείων που υποβάλλει ο φορέας της δραστηριότητας και γνωμοδοτήσεων άλλων αρμοδίων υπηρεσιών, οποιαδήποτε εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του (ΣΤΕ Ολομ. 1704 - 5/2017, κ.ά.). Εξάλλου, για τη χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός Ζ.Ε.Π. επιβαλλόταν η προηγούμενη σύνταξη ειδικής ορνιθολογικής μελέτης, ήδη δε, υπό την ισχύ του ν. 4014/2011, επιβάλλεται η σύνταξη ειδικής οικολογικής αξιολόγησης, η οποία εντάσσεται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής, πρέπει δε να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ανάλυση και αξιολόγηση των εκτιμώμενων επιπτώσεων στη Ζ.Ε.Π. μετά από συνεκτίμηση των σχετικών, ποιοτικών και ποσοτικών, ορνιθολογικών στοιχείων, τα οποία υποχρεωτικά οφείλει να υποβάλλει ο ενδιαφερόμενος (...)).

Επισημαίνεται ακόμη ότι, σύμφωνα με τη σχετική νομολογία ως προς την χωροθέτηση των ως άνω έργων σε περιοχές γεωργικής καλλιέργειας, το δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι «(...) [η] γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας (Γ.Γ.Υ.Π.), της οποίας η διατήρηση και ορθή διαχείριση επιβάλλεται από τη συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, ως ουσιώδης όρος αυτής, απαιτείται να προστατεύεται κατά την άσκηση της χωροταξικής πολιτικής α-

πό το Κράτος (σκέψη 6), αφετέρου δε η προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας φιλικότερων προς το περιβάλλον και, ειδικότερα, η αύξηση στο άμεσο μέλλον της διείσδυσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.) στην παραγωγή ενέργειας αποτελεί για τη Χώρα μας υποχρέωση, η οποία απορρέει από το Πρωτόκολλο του Κιότο και τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μείωση των εκπομπών αερίων, που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, ενόψει των οξυτάτων προβλημάτων που προκαλεί η αλλαγή κλίματος με ταχύτατους ρυθμούς. Για τον λόγο αυτόν, τόσο με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (σκέψη 8), όσο και με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (σκέψη 7) δίδονται κατευθύνσεις, αφενός μεν για την προστασία της γεωργικής γης ως «χρήσης προτεραιότητας», ώστε να μη συνεχίζει να απομειώνεται από άλλες χρήσεις, αφετέρου δε για την αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων κάλυψης της ηλεκτρικής ενέργειας με την προώθηση και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και, ειδικότερα, Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.), για τις οποίες η Κρήτη θα μπορούσε να αποτελέσει «κέντρο ανάπτυξης εκπαιδευτικών πιλοτικών και παραγωγικών εφαρμογών και μεταφοράς τεχνολογίας στις γύρω περιοχές» (βλ. ως άνω Περιφερειακό Πλαίσιο Κρήτης, σκέψη 7). Και ναι μεν, σύμφωνα με τις προπαρατεθείσες διατάξεις του άρθρου 56 του ν. 2637/1998 (όπως ίσχυε μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 24 παράγρ. 37 του ν. 2945/2001 και πριν την τροποποίησή του με τον ν. 3851/2010), στο πλαίσιο της συνταγματικής μέριμνας για την προστασία της γεωργικής γης, σε περιοχές που είχαν χαρακτηριστεί νόμιμα ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας (Γ.Γ.Υ.Π.) επιτρέπονταν αποκλειστικά οι χρήσεις της γεωργικής εκμετάλλευσης, ενώ κάθε άλλη επέμβαση στις εκτάσεις αυτές προβλεπόταν ως εξαιρετική και μπορούσε να λάβει χώρα «μόνο για λόγους που εξυπηρετούν τον γεωργικό χαρακτήρα της αγροτικής εκμετάλλευσης», όμως, οι ως άνω διατάξεις ουδόλως απέκλειαν την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο σε γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας ενόψει του χαρακτήρα αυτών ως μονάδων «που εξυπηρετούν τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις». Τούτο δε λόγω της φύσης και του σκοπού των εν λόγω εγκαταστάσεων, δεδομένου ότι έχουν ως αντικείμενο τη χρησιμοποίηση ως πρώτης ύλης και την επεξεργασία των υπολειμμάτων (κλαδιά, φύλλα, καλάμια, κασιόγαρος από ελαιотριβεία κ.λπ.) των πλησίον αυτών ευρισκομένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και τη μετατροπή τους σε ενέργεια, θερμότητα και λίπασμα (χωνεμένο υπόλειμμα επεξεργασίας που χρησιμοποιείται ως εδαφοβελτιωτικό), το οποίο, άλλωστε, μπορεί να χρησιμοποιείται στις παρακείμενες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ενώ συγχρόνως

αποφεύγεται η μεταφορά των υπολειμμάτων αυτών ως απορριμμάτων σε άλλους χώρους, που θα συνεπαγόταν αυτονοήτως την επιβάρυνση του οδικού δικτύου και την περιβαλλοντική ρύπανση από θόρυβο και καυσαέρια αυτοκινήτων, ή η απόρριψή τους στο περιβάλλον, με συνέπεια την υποβάθμιση ή και την καταστροφή του. Περαιτέρω, οι σταθμίσεις μεταξύ της ανάγκης προώθησης των Α.Π.Ε., της ανάπτυξης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και της προστασίας του περιβάλλοντος έγιναν, τελικά, με την προαναφερόμενη 49828/12.11.2008 απόφαση (σκέψη 9), με την οποία εγκρίθηκε το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Αναανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Ε.Χ.Π./Α.Π.Ε.), που εκδόθηκε κατά την ειδική διαδικασία του ν. 2742/1999 και ερείδεται σε επιστημονική (στρατηγική) μελέτη (Σ.Μ.Π.Ε.), όπως επέβαλε η εν τω μεταξύ εκδοθείσα Οδηγία 2001/46/ΕΚ, αλλά και το άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος, που ορίζει ότι στον τομέα της χωροταξίας, της πολεοδομίας κ.λπ. «[ο]ι σχετικές τεχνικές επιλογές και σταθμίσεις γίνονται κατά τους κανόνες της επιστήμης» (ΣτΕ Ολομ. 618/2025, βλ. πάντως και ΣτΕ 1433/2017, 2487/2017: «(...) [κ]ατά πάγια νομολογία, φυσικό περιβάλλον, εμπίπτουν στην προστασία του άρθρ. 24 παρ. 1 του Συντάγματος, αποτελούν όχι μόνο τα φυσικά οικοσυστήματα αλλά και τα τεχνητά, ιδίως δε η γεωργική γη, της οποίας η διατήρηση και ορθή διαχείριση είναι ουσιώδης όρος της βιώσιμης αναπτύξεως, ως αποτελούσα την αναντικατάστατη βάση του ανθρωπογενούς παραγωγικού συστήματος. Τα ανωτέρω ισχύουν κατά μείζονα λόγο προκειμένου περί της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, της οποίας η διατήρηση και προστασία επιβάλλεται κατ' αρχήν από την συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της βιώσιμης αναπτύξεως (βλ. ΣτΕ 3184/2004 επταμ., 3698/2000 επταμ., ΣτΕ 1433/2017, 4999-4998/2013, 3948/2008, 3489/2001 κ.ά., ΠΕ 152/2011, 113/2010, 60/2006, 99/2004 κ.ά.) (...)).».

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 9

Σύμφωνα με τις προτεινόμενες διατάξεις των περ. α) και β) της παρ. 1 του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου 7Α του ν. 3468/2006, επιτρέπεται να υλοποιούνται, σε προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου «Natura 2000», έργα για την εγκατάσταση και την ανάπτυξη φωτοβολταϊκών και χειρσαίων αιολικών σταθμών, καθώς και κάθε έργο που συνδέεται με την κατασκευή και λειτουργία τους, σε Περιοχές Επιτάχυνσης για σταθμούς Α.Π.Ε., εφόσον δεν επέρχονται σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Όπως αναφέρεται εκτενώς ανωτέρω, η πραγματοποίηση των ανωτέρω έργων μέσα στα ευαίσθητα και διεπόμενα από εξαιρετικό προστατευτικό καθεστώς

οικοσυστήματα καθιστά απολύτως αναγκαία την εκπόνηση άρτιας, ακριβούς και εμπειριστωμένης Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.), όπως έχει υπογραμμισθεί και από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας που παρατέθηκε ανωτέρω (βλ. πιο πάνω ΣτΕ Ολομ. 618/2025, κατά την οποία «(...) από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 24 παράγρ. 1 και 2, 79 παράγρ. 8 και 106 παράγρ. 1 και 2 του Συντάγματος προκύπτει ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός ανήκει στην αρμοδιότητα του Κράτους, το οποίο υποχρεούται, σύμφωνα με τις αρχές και τα πορίσματα της επιστήμης της χωροταξίας, να λαμβάνει τα αναγκαία για τον ορθολογικό χωροταξικό σχεδιασμό μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, οι άριστοι δυνατοί όροι διαβίωσης του πληθυσμού και η οικονομική ανάπτυξη, σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας, παρεμβαίνοντας στο αναγκαίο μέτρο στην οικονομική δραστηριότητα. Ουσιώδης όρος για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι τα χωροταξικά σχέδια, με τα οποία τίθενται, με βάση την ανάλυση των δεδομένων και την πρόγνωση των μελλοντικών εξελίξεων, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και ρυθμίζεται, μεταξύ άλλων, το πλαίσιο για τη διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, των περιοχών ασκήσεως παραγωγικών δραστηριοτήτων και των ελεύθερων χώρων στις εκτός σχεδίου περιοχές (...) (ΣτΕ 3920/2010 Ολομ. σκ. 8, κ.ά.) (...)». Σύμφωνα με το άρθρο 24 του Συντάγματος, η Πολιτεία έχει υποχρέωση να προστατεύει το φυσικό περιβάλλον και να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξη του στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας, η δε προστασία του αποτελεί δικαίωμα όλων. Με τη συνταγματική αυτή διάταξη θεσπίζεται, ως θεμελιώδης αρχή, η πρόληψη της βλάβης του φυσικού περιβάλλοντος, χάριν της οικολογικής ισορροπίας και της διατήρησής του όπως και των φυσικών πόρων προς όφελος όχι μόνο της παρούσας γενεάς, αλλά και των επομένων. Συνεπώς, από τη διάταξη αυτή απορρέουν οι αναγκαίοι για την πρόληψη της βλάβης του φυσικού περιβάλλοντος περιορισμοί στην αναπτυξιακή πολιτική της Πολιτείας, ώστε η επιδιωκόμενη ανάπτυξη να είναι βιώσιμη (βλ. ΣτΕ επταμ. 3284/2004, πρβλ. ΣτΕ 2487/2017). Το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι η χρήση μεθόδων εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας εναρμονίζεται καταρχήν προς τη συνταγματική επιταγή για την προστασία του περιβάλλοντος, εφόσον μπορεί να υποκαταστήσει άλλους, επιβλαβείς από την άποψη της αειφόρου ανάπτυξης, τρόπους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1704/2017 «(...) από τις παρατεθείσες ανωτέρω διατάξεις της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ προκύπτει ότι οι στόχοι διατήρησης ενός τόπου κατά την Οδηγία συνίστανται στην διατήρηση σε ικανοποιητικό επίπεδο των φυσικών οικοτόπων και των ευρισκομένων σε καθένα από

αυτούς ειδών, για τα οποία έχει ορισθεί ο συγκεκριμένος τόπος ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ.) από την Επιτροπή και, στη συνέχεια, ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.) από το οικείο κράτος μέλος. Ποιοι συγκεκριμένα είναι οι προς προστασία φυσικοί οικοτόποι και ποια τα προς προστασία είδη προκύπτουν ήδη από το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων που διαβιβάζει το κράτος μέλος στην Επιτροπή, προκειμένου αυτή να καταρτίσει τον κατάλογο των Τ.Κ.Σ. [βλ. προτάσεις Γενικής Εισαγγελίας (...), στην υπόθεση C-304/05, Επιτροπή των (...) κατά (...), σημ. 33, πρβλ. ΔΕΕ αποφάσεις α) της 21.7.2016, C-387/15 και C-388/15, (...) σκέψη 46, β) της 15.5.2014, C-521/12, σκέψη 21, γ) της 11.4.2013, C-258/11, σκέψη 39, 45, δ) της 24.11.2011, C-404/09, (...) της (...), σκέψη 101, ε) της 14.10.2010, C-535/07, (...) κατά (...), σκέψη 106, καθώς και τον Οδηγό ερμηνείας του άρθρου 6 της Επιτροπής, που φέρει τον τίτλο «Διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000 - Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαιτήματα», 2000, σελ. 38-39, και τον Οδηγό Μεθοδολογίας για τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 3 και 4 της Οδηγίας περί οικοτόπων 92/43/ΕΚ «Εκτίμηση σχεδίων και προγραμμάτων που επηρεάζουν σημαντικά περιοχές Natura 2000», Νοέμβριος 2001, σελ. 25]. Από την άποψη αυτή (δηλαδή του ορισμού των προς προστασία φυσικών οικοτόπων και ειδών) ουδεμία επιρροή ασκεί ο μεταγενέστερος χαρακτηρισμός από το οικείο κράτος μέλος των Τ.Κ.Σ. ως Ε.Ζ.Δ., έστω και αν δεν αναφέρονται ειδικώς στην πράξη χαρακτηρισμού των εν λόγω ζωνών οι ευρισκόμενοι εντός αυτών φυσικοί οικοτόποι και είδη, στην προστασία των οποίων αποβλέπει ο ανωτέρω χαρακτηρισμός. Ενόψει δε του ότι είναι γνωστοί ήδη από την υποβολή των τυποποιημένων εντύπων δεδομένων οι οικοτόποι και τα είδη προς προστασία, μπορεί να διενεργηθεί η προβλεπόμενη στην παράγραφο 3 του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ δέουσα εκτίμηση σε περίπτωση που σε μία περιοχή, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως Τ.Κ.Σ. ή Ε.Ζ.Δ., προγραμματίζεται η πραγματοποίηση ενός σχεδίου, το οποίο δεν συνδέεται αμέσως ή δεν είναι αναγκαίο για την διαχείριση του τόπου αυτού, ως προς τις επιπτώσεις του εν λόγω σχεδίου στον τόπο. Για την εκτίμηση δε αυτή δεν απαιτείται να έχουν προηγουμένως ληφθεί θετικά μέτρα προς προστασία ή διαχείριση του οικοτόπου και των ευρισκόμενων εντός αυτού ειδών (δηλαδή δεν απαιτείται να έχουν ληφθεί μέτρα κατά τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 6 της ανωτέρω Οδηγίας), αλλά αρκεί να διαπιστωθεί ότι το συγκεκριμένο σχέδιο δεν πρόκειται να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στον τόπο (πρβλ. Δ.Ε.Κ. απόφαση της 7.9.2004, C-127/02, (...) κατά (...) σκέψη 32-38). Συνεπώς, κατά την σαφή έννοια των διατάξεων της ανωτέρω οδηγίας 92/43/ΕΟΚ δεν απαγορεύεται κατ' αρχήν η έγκριση σχεδίου, όπως είναι και το σχέδιο δημιουργίας, ενόψει των σημερινών αναγκών και αντιλή-

ψεων στον τομέα του τουρισμού, οργανωμένου υποδοχέα τουριστικών εγκαταστάσεων, σε περιοχή του δικτύου Natura 2000 [Τ.Κ.Σ. ή Ε.Ζ.Δ. ή και Ζ.Ε.Π., δηλαδή ζώνη ειδικής προστασίας αναγνωρισθείσα με βάση την οδηγία 79/409/ΕΟΚ «περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών», ως προς την οποία (ζώνη) ισχύουν, κατά το άρθρο 7 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, οι διατάξεις των παρ. 2, 3 και 4 του άρθρου 6 της εν λόγω Οδηγίας], για την οποία δεν έχει εκπονηθεί σχέδιο διαχείρισης ή δεν έχουν ληφθεί θετικά μέτρα για την προστασία των περιλαμβανομένων σε αυτήν φυσικών οικοτόπων και ειδών, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θεσπίζονται από το άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας, δηλαδή εφόσον διαπιστωθεί, κατόπιν της δέουσας εκτίμησης και πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας, ότι διασφαλίζεται ότι το συγκεκριμένο σχέδιο έχει σχεδιασθεί κατά τρόπο ώστε να μην παραβλάπεται η ακεραιότητα της προστατευόμενης περιοχής. Τέτοια δε απαγόρευση δεν προκύπτει ούτε από το άρθρο 8 παρ. 1 του ν. 3937/2011, που προβλέπει την έκδοση υπουργικής απόφασης περί καθορισμού στόχων διατήρησης, ούτε από το άρθρο 18 παρ. 5 του ν. 1650/1986, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 4 του ν. 3937/2011, που προβλέπει την κατάρτιση σχεδίων διαχείρισεως για τις Ε.Ζ.Δ. (...)».

Ωστόσο, είναι δυνατόν να αποτελέσει κίνδυνο σοβαρής αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος, εάν δεν γίνεται με πλήρη επιστημονική μελέτη όλων των επιπτώσεών της, οπότε και μόνο καθίσταται σύμφωνη με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Προκειμένου δε να αξιολογηθούν οι συνέπειες στο περιβάλλον από την πραγματοποίηση έργων εκμετάλλευσης του φυσικού δυναμικού για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, ώστε να ελεγχθεί η τήρηση των ανωτέρω συνταγματικών επιταγών, είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη οι συνολικές επιπτώσεις στο οικοσύστημα που πλήττεται (λ.χ., ποτάμιο, δασικό, κ.λπ.) από τις επιμέρους επεμβάσεις, και δεν αρκεί η εξέταση των συνεπειών που θα έχει κάθε μεμονωμένη επέμβαση (βλ. ΣτΕ 2759/1994, ΝοΒ 1996, σελ. 528, ΣτΕ 962/2018, σύμφωνα με την οποία «(...) [μ]ε το άρθρο 24 του Συντάγματος προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον (παρ. 1) και, σε συνάφεια με την προστασία αυτή, επιτάσσεται ο ορθολογικός χωροταξικός σχεδιασμός (παρ. 2), ουσιώδες στοιχείο του οποίου είναι το οδικό δίκτυο, υποκειμένο, λόγω της διασυνδέσεως των επί μέρους υποσυστημάτων του και της ιεραρχήσεώς τους, σε συνολικό σχεδιασμό, βάσει των οικείων νομίμων κριτηρίων, έτσι ώστε να καθίσταται και τούτο βιώσιμο. Τούτου έπεται ότι το οδικό δίκτυο υπόκειται σε συνολικό σχεδιασμό και διαχείριση τόσο σε επίπεδο εθνικών ή επαρχιακών οδών, όσο και σε επίπεδο μονάδας τοπικής αυτοδιοικήσεως, προκειμένου για δημοτικές ή κοινοτικές οδούς. Η κατά τα ανωτέρω συνταγματική επιταγή για συνολικό σχεδιασμό

και διαχείριση του οδικού δικτύου ισχύει, κατά μείζονα λόγο, προκειμένου για μικρά νησιά, τα οποία αποτελούν σημαντικό στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος ως ευπαθή ή ευαίσθητα οικοσυστήματα, δεδομένου ότι χαρακτηρίζονται από την ενότητα και τη λιτή συμμετρία του τοπίου τους και τη στενή αλληλεξάρτηση των ανθρωπογενών συστημάτων (δημογραφικού, πολιτιστικού, κοινωνικοοικονομικού κ.λπ.) και του φυσικού περιβάλλοντος, με συνέπεια να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε εξωγενείς παρεμβάσεις (ΣΤΕ 878/2012). Στη διαχείριση περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός του οδικού δικτύου, δηλαδή, και η τροποποίησή του με τη διάνοξη νέας ή την κατάργηση ή την διαπλάτυση υπάρχουσας οδού, προκειμένου τούτο να προσαρμοσθεί προς νέες ανάγκες και απαιτήσεις. Σε κάθε περίπτωση τα κριτήρια σχεδιασμού και διαχείρισης του οδικού δικτύου πρέπει να είναι σαφή, εξειδικευμένα και να συνδέονται προς τα υπόλοιπα στοιχεία του ευρύτερου σχεδιασμού. Περαιτέρω, το οδικό δίκτυο ενός Ο.Τ.Α. δεν αποτελεί τοπική του υπόθεση, εφόσον συνάπτεται τόσο με το υπόλοιπο δίκτυο της χώρας, όσο και με την προστασία των γεωσυστημάτων του φυσικού χώρου, τα οποία αποτελούν στοιχείο της εθνικής φυσικής κληρονομιάς (ΣΤΕ 2486/2006, 2487/2006 Ολομ., 665/2018 7μ., 878/2012, 395/2014 κ.ά.). Εξάλλου, από τις ισχύουσες τον κρίσιμο χρόνο εκδόσεως της πρώτης προσβαλλομένης πράξεως διατάξεις των άρθρων 3 και 4 παρ. 1, 2α και 2β του ν. 1650/1986 (Α' 160), όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 1 και 2 του ν. 3010/2002 (Α' 91), σε συνδυασμό και με τις διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 και 6 της κ.υ.α ΗΠ. 15393/2332/5.8.2002 (Β' 1022) καθώς και των άρθρων 8 και 9 της κ.υ.α. ΗΠ 11014/703/Φ.104/14.3.2003 (Β' 332), συνάγεται ότι για την πραγματοποίηση έργων οδοποιίας που αφορούν, μεταξύ άλλων, δημοτικές και κοινοτικές οδούς εκτός σχεδίων πόλεων ή ορίων οικισμών (Α/Α 11.1), καθώς και αγροτικές οδούς (Α/Α 13), τα οποία έργα κατατάσσονται στην υποκατηγορία 3 της δεύτερης (Β) κατηγορίας έργων του άρθρου 3 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3010/2002, απαιτείται, κατ' αρχήν, να τηρηθεί προηγουμένως η διαδικασία της υποβολής περιβαλλοντικής εκθέσεως ή προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτιμήσεως και αξιολογήσεως και της, αναλόγως του αποτελέσματος της εκτιμήσεως, εγκρίσεως εν συνεχεία περιβαλλοντικών όρων (ΣΤΕ 2486/2006, 2487/2006 Ολομ., 665/2018 7μ., 878/2012, κ.ά.) (...)).

Ειδικότερα, σχετικά με την εγκατάσταση και λειτουργία των σταθμών παραγωγής σε δάση ή δασικές εκτάσεις, το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει κρίνει ότι (ΣΤΕ επταμ. 2569/2004 σε ΝοΒ 2005, σελ. 369 επ., ΣΤΕ 1508/2008 «(...) στην περίπτωση υποβολής αιτήματος για την εγκατάσταση αιολικού σταθμού, μεταξύ άλλων, σε περιοχή για την οποία έχει ήδη εκδοθεί μεγάλος

αριθμός παρόμοιων αδειών ή εκκρεμεί, για το σκοπό αυτόν, μεγάλος αριθμός αιτήσεων, τότε, κατά την έννοια των διατάξεων του ν. 2244/1994, η άδεια εγκαταστάσεως χορηγείται μόνον εάν έχει προηγηθεί η σύνταξη των κατά τα άρθρα 7 και 8 του ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207 Α΄) Ειδικών ή Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Αναπτύξεως. Στην περίπτωση δε αυτή, η συνδρομή της ανωτέρω προϋποθέσεως εξετάζεται κατά τον έλεγχο νομιμότητας όχι μόνο της πράξεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων αλλά και της άδειας εγκαταστάσεως κάθε σταθμού (πρβλ. ΣΤΕ 2569/2004) (...) εξάλλου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρ. 3 παρ. 1, 4 και 5 και 5 του ν. 2244/1994 και 58 παρ. 1, 2 και 3 του ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289 Α΄), όπως η τελευταία αυτή παρ. 3 προστέθηκε με την παρ. 4 του άρθρ. 2 του ν. 2941/2001 (ΦΕΚ 201 Α΄), επιτρέπεται, κατ' αρχήν, η εγκατάσταση σε δάση και δασικές εκτάσεις, ως έργων υποδομής, των αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τούτο δε ορίζεται και με την παρ. 6 του αυτού άρθρ. 2 του ν. 2941/2001 (ΣΤΕ 2569/2004). Όπως, όμως, έχει παγίως κριθεί (πρβλ. ΣΤΕ 1986/2002, 3672/2001 κ.ά.), ακόμη και οι επιτρεπόμενες από το Σύνταγμα και τον νόμο επεμβάσεις σε δάσος ή δασική έκταση, όπως είναι, κατά τα ανωτέρω, η εγκατάσταση αιολικών σταθμών, πρέπει να διενεργούνται με την μεγαλύτερη δυνατή φειδώ, και αφού προηγουμένως κριθεί αιτιολογημένως ότι η ικανοποίηση των συγκεκριμένων αναγκών που επιδιώκεται με την επέμβαση υπερτερεί της ανάγκης διαφυλάξεως της δασικής βλαστήσεως και ότι δεν υφίσταται τρόπος ικανοποίησης των αναγκών χωρίς αλλοίωση της μορφής εκτάσεων με δασικό χαρακτήρα. Εφ' όσον δε κριθεί ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, τότε οι ως άνω ανάγκες πρέπει να ικανοποιούνται με την μικρότερη δυνατή απώλεια δασικού πλούτου. Συνεπώς, επιβάλλεται η κατά προτίμηση χρησιμοποίηση τμήματος δασικής εκτάσεως και μόνον εάν, κατά την σχετική προσηκόντως αιτιολογημένη κρίση της Διοικήσεως, δεν υπάρχει δασική έκταση κατάλληλη για τον σκοπό αυτό, μπορεί να επιτραπεί η εγκατάσταση αιολικού σταθμού σε δάσος (...)).

Σημειώνεται, επίσης, ότι, όπως έχει κριθεί από τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά την ερμηνεία της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης (βλ. ΣΤΕ 1323/2021), «(...) στα ευπαθή οικοσυστήματα, τα οποία αποτελούν σημαντικά στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, επιτρέπεται μόνον η εγκατάσταση και λειτουργία ήπιων τεχνικών έργων και παρεμβάσεων, κανόνας, ο οποίος ισχύει και για τα έργα παραγωγής, μεταφοράς και διανομής ενέργειας. Ειδικώς δε, η συμφωνία προς την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης τεχνικών έργων που εντάσσονται σε μείζονα προγράμματα, όπως είναι, ιδίως, τα ενεργειακά, πρέπει να γίνεται με μακροπρόθεσμη προοπτική και συ-

νολική πρόγνωση και αξιολόγηση των επιπτώσεών τους στο περιβάλλον, όχι δε με αμιγώς οικονομικά ή τεχνικά κριτήρια. Κατά τη διαμόρφωση της εκτιμήσεως αυτής, βαρύνουσα σημασία έχει ο χαρακτήρας του οικοσυστήματος, στο οποίο πρόκειται να κατασκευασθεί και να λειτουργήσει το τεχνικό έργο, ως ευπαθούς, ως δυναμένου, δηλαδή, να αποσταθεροποιηθεί. Και τούτο, διότι στα ευπαθή οικοσυστήματα ισχύει ο απαράβατος κανόνας της υποχρεωτικής ήπιας διαχείρισής τους, η οποία είναι και η μόνη συμβατή προς την ευαίσθητη φύση τους και τον εύθραυστο χαρακτήρα της οικολογικής τους ισορροπίας (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2939 - 2940/2000, ΣτΕ 2425/2000, 2805 - 6/1997). Μεταξύ των ευπαθών οικοσυστημάτων περιλαμβάνονται και τα μικρά νησιά, τα οποία χαρακτηρίζονται από την ενότητα και τη λιτή συμμετρία του τοπίου τους, από εκτεταμένο ανάπτυγμα ακτών εν σχέσει προς την έκτασή τους, από την περιορισμένη φυσική τους βάση και από τη στενή εξάρτηση των ανθρωπογενών συστημάτων και του φυσικού περιβάλλοντος, με συνέπεια να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε εξωγενείς παρεμβάσεις (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2939 - 2940/2000, ΣτΕ 1421/2013, 3752-5/2009, 3606/2007, 413-4/2005 κ.ά.). Όπως, εξάλλου, έχει κριθεί, ουσιώδης όρος για τη βιώσιμη ανάπτυξη των μικρών νησιών είναι τα ειδικά χωροταξικά σχέδια, τα οποία πρέπει να προβλέπουν και να διατάσσουν στο χώρο μόνον εκείνες τις μορφές ήπιας ανάπτυξης που είναι συμβατές με την αρχή της διατήρησης αμείωτου του πολιτιστικού και φυσικού κεφαλαίου τους (ΣτΕ 3752-5/2009, 3628 3836/2009). Κύριος, εξάλλου, παράγων για τον καθορισμό των ορίων της φέρουσας ικανότητας των μικρών νήσων είναι το ενεργειακό τους σύστημα, από το οποίο εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό η βιώσιμη ανάπτυξή τους. Στο πλαίσιο αυτό δεν αποκλείεται η εφαρμογή μεθόδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας φιλικών προς το περιβάλλον, όπως είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για την ανάπτυξη των οποίων τα μικρά νησιά αποτελούν το κατεξοχήν προσφερόμενο πεδίο εφαρμογής τους, υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνεται υπόψη η ιδιαιτερότητα του νησιωτικού χώρου. Περαιτέρω, εντός του ως άνω πλαισίου, δικαιολογημένη παρίσταται κατ' αρχήν η εισαγωγή διαφορετικών ρυθμίσεων για τα νησιά εν σχέσει προς τις λοιπές περιοχές της ηπειρωτικής χώρας, οι οποίες, εφόσον δεν υπάγονται σε ιδιαίτερο προστατευτικό καθεστώς, επιτρεπώς, κατ' αρχήν, υφίστανται εντονότερη παραγωγική και εν γένει αναπτυξιακή δραστηριότητα από εκείνη στην οποία υπόκειται ο νησιωτικός χώρος (ΣτΕ 1421/2013, 2741/2014 κ.ά.) (...) [λ]όγω της εξαιρετικής σημασίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη διασφάλιση της επάρκειας του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας και, κυρίως, την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, που αποτελεί αντικείμενο διεθνούς δεσμεύσεως της χώρας και ζήτημα έντονου κοι-

νοτικού ενδιαφέροντος (ΣΤΕ 2499/2012 Ολομ., 1226/2014, 1421-2/2013), για την εγκατάσταση και λειτουργία αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας δεν απαιτείται η προηγούμενη εκπόνηση χωροταξικού σχεδιασμού εθνικού ή τομεακού χαρακτήρα, αλλά αρκεί η, έστω και κατά γενικό τρόπο, πρόβλεψη της συγκεκριμένης παραγωγικής δραστηριότητας σε υπερκείμενα σχέδια χωροταξικού σχεδιασμού, όπως είναι κατεξοχήν τα κατ' άρθρο 8 του ν. 2742/1999 περιφερειακά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης (ΣΤΕ 2741/2014, πρβλ. ΣΤΕ 1508/2008, 3596-7/2007, 2569/2004 κ.α.). Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή ευρίσκει, εξάλλου, πρόσθετο έρεισμα στις κατευθύνσεις της εθνικής χωροταξικής πολιτικής, η οποία, και προ της ενάρξεως ισχύος του ν. 3851/2010, ευνοούσε την ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας, φιλικών προς το περιβάλλον. Κατά την έννοια των ίδιων διατάξεων, οι αιολικοί σταθμοί δεν απαιτείται να χωροθετούνται μόνον σε ειδικώς καθορισμένες ζώνες υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων, αλλ' αντιθέτως επιτρέπεται, κατ' αρχήν, να τοποθετούνται σε οποιαδήποτε περιοχή διαθέτει επαρκές και εκμεταλλεύσιμο αιολικό δυναμικό, εξαιρουμένων των περιοχών στις οποίες, δυνάμει ρητής νομοθετικής ή κανονιστικής διατάξεως, απαγορεύεται απολύτως η εγκατάστασή τους, ρύθμιση η οποία, κατά βάση υιοθετείται και από το μεταγενέστερο της εκδόσεως των προσβαλλομένων πράξεων ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι διαπιστώσεις αυτές ισχύουν, κατά μείζονα λόγο, για τα μικρά νησιά, τα οποία, λόγω του χαρακτήρα τους ως ευπαθών οικοσυστημάτων, ανέχονται ήπιο μόνον ενεργειακό σύστημα που πρέπει, κατά τα ήδη εκτεθέντα, να στηρίζεται στην εφαρμογή μεθόδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας φιλικών προς το περιβάλλον, όπως είναι, κατεξοχήν, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (...). (Βλ., επίσης, ΣΤΕ 165/2024, κ. ά.)

Υπό το φως των ανωτέρω, το άρθρο 15γ της αναθεωρημένης Οδηγίας (ΕΕ) 2023/2413 για τις Α.Π.Ε. (RED III), το οποίο αποτελεί κεντρικό πυλώνα της ευρωπαϊκής πολιτικής για την επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης, υποχρεώνοντας τα κράτη-μέλη να χαρτογραφήσουν Περιοχές Επιτάχυνσης για Α.Π.Ε. έως τον Φεβρουάριο του 2026, όπως ενσωματώνεται με την υπό ψήφιση διάταξη, εναρμονίζεται κατ' αρχήν με τα ανωτέρω, δεδομένου ότι λαμβάνει υπόψη τα περιβαλλοντικά κριτήρια, με έμφαση στις περιοχές Natura 2000, αποκλείοντας περιοχές απολύτου προστασίας, πυρήνες δρυμών κ.λπ., εκτός αν πρόκειται για τεχνητές και κατασκευασμένες επιφάνειες, και προϋποθέτει την ύπαρξη Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.), καθώς και τη λήψη υπόψιν των ρυθμίσεων του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (αναθεωρημένη έκδοση, η οποία κυρώθηκε

με την υπ' αριθμ. 3/18.12.2024 απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής, (ΦΕΚ Β' 6983/19.12.2024) και του ν. 5106/2024. Ωστόσο, ο καθορισμός των «Περιοχών Επιτάχυνσης» και η ενσωμάτωσή τους στο υφιστάμενο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας με υπουργική απόφαση οφείλει να διασφαλίζει την τήρηση και των προαναφερθέντων κανόνων που έχουν τεθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας κατά την ερμηνεία της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενωσιακής και εθνικής, από το Δικαστήριο, προκειμένου η παρεχόμενη με το άρθρο αυτό εξουσιοδότηση να εναρμονίζεται με τη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 43 του Συντάγματος (πρβλ. ΣτΕ 4966/2014 σε Νόμος και Φύση, Ανασκόπηση της νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας για τα ειδικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού, 2017, ΣτΕ 2873-5/2014, κ.ά.).

2. Επί του άρθρου 46

Για λόγους συντακτικής αρτιότητας, ο τίτλος του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου 32I του ν. 3468/2006, πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: « Άρθρο 32I Παραρτήματα (Παραρτήματα II - IX της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001, όπως διαμορφώθηκαν με το Παράρτημα I της Οδηγίας (ΕΕ) 2023/2413, το άρθρο 1 και το Παράρτημα του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2022/759, και το άρθρο 1 και το Παράρτημα της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1405)».

3. Επί των άρθρων 52, 54, 55, και 57

Όπου στις διατάξεις των ως άνω άρθρων αναφέρεται το αρκτικόλεξο Ρ.Α.Ε., πρέπει να αντικατασταθεί από το αρκτικόλεξο Ρ.Α.Α.Ε.Υ., εκτός από τις περιπτώσεις που χρησιμοποιείται για αποφάσεις οι οποίες εκδόθηκαν από τη «Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας» πριν αυτή μετονομασθεί σε «Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων».

4. Επί του άρθρου 55 παρ. 2

Για λόγους ακριβολογίας, στην περίπτωση β) του εισαγωγικού εδαφίου της παρ. 2, που αφορά την τροποποίηση της παρ. 5.α. του άρθρου 11Γ του ν. 4685/2020, η φράση «β) στο τέλος της περ. β), προστίθενται οι λέξεις (...)» πρέπει να αντικατασταθεί από τη φράση «β) στο τέλος του πρώτου εδαφίου της περ. β), προστίθενται οι λέξεις (...)».

5. Επί του άρθρου 60

Με την προτεινόμενη διάταξη προστίθεται στο άρθρο 31Α του ν. 4951/2022, περί εξέτασης σταθμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας από το

Κεντρικό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης ή το Περιφερειακό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης, παράγραφος 8, η οποία ορίζει ότι: «8. Σταθμοί που εμπίπτουν στην περ. δ) της παρ. 1 και για τους οποίους η Άδεια Παραγωγής ή η Βεβαίωση Παραγωγού που έχουν παύσει ή ανακληθεί κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, λόγω παρέλευσης των προθεσμιών του άρθρου 12 του ν. 4685/2020 και έχει εξαντληθεί η δυνατότητα παράτασης αυτών, μετά την καταβολή του Τέλους Δέσμευσης Φυσικού Χώρου Εγκατάστασης, δύνανται, κατόπιν αιτήματος των ιδίων κατόχων των σταθμών στον Φορέα Αδειοδότησης έως την 30ή Ιουνίου 2026, να αναβιώσουν και να παραταθεί η διάρκεια ισχύος τους για τρεις (3) επιπλέον μήνες από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής απόφασης του Φορέα Αδειοδότησης, εφόσον δεν έχει εκδοθεί άλλη βεβαίωση της παρ. 2 του άρθρου 10 του ν. 4685/2020 ή βεβαίωση καταχώρησης πολυγώνου εξαιρούμενου σταθμού για τον χώρο που έχει δηλωθεί ως θέση εγκατάστασης του σταθμού».

Για λόγους συντακτικής αρτιότητας προτείνεται να αναδιατυπωθεί η πρόταση, ενδεικτικά, ως εξής: «8. Άδειες Παραγωγής ή Βεβαιώσεις Παραγωγών Σταθμών που εμπίπτουν στην περ. δ) της παρ. 1, οι οποίες έχουν παύσει ή ανακληθεί κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, λόγω παρέλευσης των προθεσμιών του άρθρου 12 του ν. 4685/2020, και έχει εξαντληθεί η δυνατότητα παράτασής τους, μετά την καταβολή του Τέλους Δέσμευσης Φυσικού Χώρου Εγκατάστασης, δύνανται, κατόπιν αιτήματος των ιδίων κατόχων των σταθμών στον Φορέα Αδειοδότησης, έως την 30ή Ιουνίου 2026, να αναβιώσουν και να παραταθεί η διάρκεια ισχύος τους για τρεις (3) επιπλέον μήνες από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής απόφασης του Φορέα Αδειοδότησης, εφόσον δεν έχει εκδοθεί άλλη βεβαίωση της παρ. 2 του άρθρου 10 του ν. 4685/2020 ή βεβαίωση καταχώρισης πολυγώνου εξαιρούμενου σταθμού για τον χώρο που έχει δηλωθεί ως θέση εγκατάστασης του σταθμού» (βλ. και Αιτιολογική Έκθεση: «Παράλληλα, προβλέπεται η δυνατότητα αναβίωσης Βεβαιώσεων Παραγωγού για μικρούς υδροηλεκτρικούς σταθμούς, των οποίων οι άδειες ακυρώθηκαν λόγω μη τήρησης των προβλεπόμενων από τον νόμο προθεσμιών, όταν η καθυστέρηση οφείλεται στη μη γνωμοδότηση των αρμόδιων αρχών περιβαλλοντικής αδειοδότησης σε κεντρικό ή περιφερειακό επίπεδο», σελ. 330/325).

6. Επί του άρθρου 68

Δεδομένου ότι υφίστανται πλείονες περιπτώσεις γ) στη διάταξη της παρ. 2 του Κεφαλαίου Α, περί κατάρτισης και επικαιροποίησης του σχεδίου παρακολούθησης, του Παραρτήματος IV του ν. 5261/2025, για λόγους σαφήνειας, η φράση «Στην περ. γ) του έκτου εδαφίου της παρ. 2 του Κεφαλαίου Α

(...)» θα ήταν χρήσιμο να αντικατασταθεί από τη φράση «Στο τελευταίο εδάφιο [περ. γ)] της παρ. 2 του Κεφαλαίου Α (...)».

7. Επί του άρθρου 69

Με την προτεινόμενη διάταξη προστίθεται στον ν. 5261/2025 άρθρο 36Α, το οποίο αφορά τη χρήση του αιγιαλού, της παραλίας, του υδάτινου στοιχείου, του πυθμένα και του υπεδάφους του βυθού της θάλασσας, από φορείς που ασκούν τις δραστηριότητες εξερεύνησης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι: «Αποκλειστικά για την άσκηση δραστηριοτήτων εξερεύνησης και αποθήκευσης CO₂ του άρθρου 173 του ν. 4964/2022 (Α' 150), περί αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, και των άρθρων 10, 12 και 13, επιτρέπεται σύμφωνα με την παρ. 3, κατόπιν έκδοσης απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (Α.Ε.Π.Ο.), η χωρίς δημοπρασία απευθείας παραχώρηση, για την εκτέλεση έργων, της χρήσης αιγιαλού, παραλίας, υδάτινου στοιχείου, πυθμένα και υπεδάφους του βυθού της θάλασσας από φορείς που ασκούν τις δραστηριότητες αυτές υπό τις ακόλουθες σωρευτικές προϋποθέσεις».

Εν προκειμένω σημειώνεται ότι, σύμφωνα με την Οδηγία 2009/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς και για την τροποποίηση της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των Οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2000/60/ΕΚ, 2001/80/ΕΚ, 2004/35/ΕΚ, 2006/12/ΕΚ και 2008/1/ΕΚ, και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006, οι ρυθμίσεις της οποίας ενσωματώνονται με τις διατάξεις του ν. 5261/2025, η χορήγηση αδειών εξερεύνησης (άρθρο 5 της Οδηγίας) και αδειών αποθήκευσης (άρθρο 6 της Οδηγίας) πρέπει να είναι ανοικτές στις πάσης φύσεως οντότητες που διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες, ώστε οι άδειες να χορηγούνται ή να απορρίπτονται βάσει αντικειμενικών, δημοσιευμένων και αμερόληπτων κριτηρίων. Επίσης, στο άρθρο 6 της Οδηγίας ορίζεται ότι για τη χορήγηση άδειας αποθήκευσης σε συγκεκριμένο τόπο, παρέχεται προτεραιότητα στον κάτοχο άδειας εξερεύνησης για τον τόπο αυτό, υπό τις οριζόμενες προϋποθέσεις. Οι εν λόγω διατάξεις έχουν ενσωματωθεί στην έννομη τάξη τις χώρες μας με τα άρθρα 10, 11 και 12 του ν. 5261/2025.

Υπό το φως των ανωτέρω, θα ήταν σκόπιμο να διευκρινισθούν περαιτέρω οι «φορείς που ασκούν τις δραστηριότητες αυτές» τους οποίους αφορά η εισαγόμενη εξαίρεση της απευθείας παραχώρησης, χωρίς δημοπρασία, καθώς και οι ειδικοί λόγοι θέσπισής της.

8. Επί του άρθρου 71

Με την προτεινόμενη διάταξη παρατείνεται κατά δύο έτη η προθεσμία νόμιμης λειτουργίας λατομικών χώρων, όπως προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 166 του ν. 5037/2023, περί διαδικασίας εκ νέου καθορισμού, τροποποίησης ή επέκτασης προϋφιστάμενης λατομικής περιοχής. Ειδικότερα, «3. Στους υφισταμένους λατομικούς χώρους, κατά τη διάρκεια της ανωτέρω διαδικασίας, μέχρι την ολοκλήρωσή της, και πάντως όχι πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2027, συνεχίζεται νομίμως η λειτουργία των υπάρχουσών λατομικών επιχειρήσεων μετά των συνοδών τους ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας παραγομένων υλικών, βάσει των ισχυόντων οικείων περιβαλλοντικών όρων. (...)».

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 333), «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση παρατείνεται για τον απολύτως αναγκαίο χρόνο η προθεσμία της μεταβατικής λειτουργίας λατομικών επιχειρήσεων μετά των συνοδών τους ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας παραγομένων υλικών της παρ. 3 του άρθρου 166 του ν. 5037/2023 και συγκεκριμένα μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2027, προκειμένου να ολοκληρωθούν οι σχετικές διαδικασίες περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων και εγκρίσεων τεχνικών μελετών που τυχόν εκκρεμούν. Οι συγκεκριμένες εκμεταλλεύσεις κρίνονται ως απολύτως κρίσιμες για την εθνική οικονομία και με την προτεινόμενη ρύθμιση υπερσκελίζονται σχετικές καθυστερήσεις της διοικητικής διαδικασίας».

Παρατηρείται ότι, διά του παρόντος άρθρου 71, η λειτουργία των ως άνω χώρων επιτρέπεται βάσει των ήδη ισχυόντων περιβαλλοντικών όρων από την έναρξη ισχύος του ν. 5037/2023 μέχρι και την 31.12.2027. Δοθείσης της παράτασης ισχύος των περιβαλλοντικών όρων, ερωτάται αν αρκεί η τήρηση των ισχυόντων όρων σε περίπτωση ουσιαστικής διαφοροποίησης των δεδομένων. Σε κάθε περίπτωση, το αρμόδιο όργανο δύναται να επιβάλλει πρόσθετους όρους ή να τροποποιεί τους αρχικούς, εφόσον διαπιστώνονται σοβαρά προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή παρατηρούνται επιπτώσεις στο περιβάλλον οι οποίες δεν είχαν προβλεφθεί από τις οικείες Μ.Π.Ε. και Α.Ε.Π.Ο. (άρθρα 2 και 20 του ν. 4014/2011).

9. Επί των άρθρων 73 και 74

Σύμφωνα με τις προτεινόμενες διατάξεις, το άρθρο 65 παρ. 1 του ν. 4964/2022 αντικαθίσταται ως εξής: «1. Άδεια Έρευνας Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων (Άδεια Έρευνας ΥΑΠ): Η άδεια που χορηγείται για την εκπόνηση τεχνικών μελετών, ιδίως μελετών βυθού, ανεμολογικών, γεωτεχνικών, γεωφυσικών, κυματολογικών, περιβαλλοντικών και λοιπών μελετών που είναι αναγκαίες για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την εγκατάσταση και τη λειτουργία

γία Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων αναφορικά με μια ή περισσότερες Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης ΥΑΠ (ΠΟΑΥΑΠ), καθώς και των συνοδών έργων αυτών, συμπεριλαμβανομένων των έργων διασύνδεσης». Επίσης, το άρθρο 66 παρ. 2 του ν. 4964/2022 αντικαθίσταται ως εξής: «2. Το Ελληνικό Δημόσιο έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα παραχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας, αναφορικά με τις Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων (ΠΟΑΥΑΠ), καθώς και των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης έργων ΥΑΠ εντός των ΠΟΑΥΑΠ».

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι μελέτες γίνονται και εκτός Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης ΥΑΠ (πρβλ. ισχύουσες ρυθμίσεις άρθρο 65 παρ. 1 του ν. 4964/2022: «1. Άδεια Έρευνας Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων (Άδεια Έρευνας ΥΑΠ): Η άδεια που χορηγείται για την εκπόνηση τεχνικών μελετών (...) εντός μιας Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης ΥΑΠ (ΠΟΑΥΑΠ)» και άρθρο 66 παρ. 2 ν. 4964/2022: «Το Ελληνικό Δημόσιο έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα παραχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης Έργων ΥΑΠ, εντός των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων (ΠΟΑΥΑΠ)»).

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση τροποποιείται ο υφιστάμενος ορισμός ώστε να είναι σαφές ότι η άδεια έρευνας Υ.Α.Π.: α) δύναται να αφορά μία (1) ή περισσότερες Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Υ.Α.Π. (Π.Ο.Α.Υ.Α.Π.), β) συμπεριλαμβάνει όχι μόνο τις τεχνικές και λοιπές μελέτες του κυρίως έργου (Υ.Α.Π.), αλλά και των συνοδών έργων αυτού όπως λιμενικές εγκαταστάσεις και έργα διασύνδεσης. Συναφώς, διευκρινίζεται ότι στο περιεχόμενο της Άδειας Έρευνας περιλαμβάνονται και οι αναγκαίες περιβαλλοντικές μελέτες της ευρύτερης περιοχής πέραν της Π.Ο.Α.Υ.Α.Π., ιδίως για την αξιολόγηση των επιπτώσεων σε προστατευόμενα είδη και οικοσυστήματα, όπως τα θαλάσσια θηλαστικά και η ορνιθοπανίδα, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, προκειμένου να εκτιμώνται οι ενδεχόμενες επιπτώσεις σε επίπεδο έργου, τόσο στην Π.Ο.Α.Υ.Α.Π. όσο και στην ευρύτερη περιοχή» (σελ. 333-334). Επίσης, «(...) διευκρινίζεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας, ανεξαρτήτως του αν έχει προηγηθεί η χωροθέτηση Π.Ο.Α.Υ.Α.Π., ενόψει και της επικείμενης οριοθέτησής τους, ενώ η αρμοδιότητα παραχώρησης δικαιώματος εκμετάλλευσης ασκείται μόνο εντός Π.Ο.Α.Υ.Α.Π. Με τον τρόπο αυτό αποσαφηνίζεται το εύρος της αρμοδιότητας του Ελληνικού Δημοσίου ως προς τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης έργων Υ.Α.Π. και διευκολύνεται η διεξαγωγή της σχετικής έρευνας» (σελ. 334/329).

Ενόψει της προστασίας του περιβάλλοντος, επιβάλλεται ολοκληρωμένη

επιστημονική τεκμηρίωση για την αξιολόγηση των επιπτώσεων σε προστατευόμενα είδη και οικοσυστήματα, η οποία, εν προκειμένω, λόγω και της φύσης του χώρου (θαλάσσιος), είναι αυτονόητο ότι πρέπει να εκτείνεται στην ευρύτερη περιοχή και να συνδυάζει πλείονα επιστημονικά δεδομένα. Όσον αφορά την εγκατάσταση υποδομών για τη διεξαγωγή ερευνών πεδίου, εφόσον αυτές δύνανται να επιτρέπονται σε ευρύτερες περιοχές, στις σχετικές άδειες έρευνας ΥΑΠ πρέπει να λαμβάνεται σχετική μέριμνα, όπως όσον αφορά τον συντονισμό της ενδεχόμενης ταυτόχρονης διεξαγωγής μελετών από περισσότερους κατόχους αδειών στον ίδιο χώρο και την αποτροπή και αντιμετώπιση πιθανών ατυχημάτων στον θαλάσσιο χώρο (βλ. άρθρο 70 παρ. 5 για το ελάχιστο περιεχόμενο των αδειών έρευνας ΥΑΠ).

Εξ άλλου, θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθεί αν χρήζουν αντίστοιχης αναδιτύπωσης το α΄ εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 69 του ν. 4964/2022, κατά το οποίο «2. Με απόφαση του Φορέα ΥΑΠ (...) ορίζονται η ημέρα έναρξης και η χρονική διάρκεια της προθεσμίας υποβολής αιτήσεων από τους ενδιαφερόμενους για τη χορήγηση Αδειών Έρευνας ΥΑΠ εντός των οριοθετημένων Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης ΥΑΠ (ΠΟΑΥΑΠ) στις οποίες επιθυμούν την ανάπτυξη Έργου ΥΑΠ», όπως και το α΄ εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 69 του ν. 4964/2022, κατά το οποίο «3. Ο κάθε ενδιαφερόμενος δύναται να υποβάλει αίτηση για έκδοση Άδειας Έρευνας ΥΑΠ σε περισσότερες από μια ΠΟΑΥΑΠ (...)».

10. Επί του άρθρου 85

Το παρόν άρθρο τροποποιεί το άρθρο 72 του ν. 4843/2021, περί παράτασης αναστολής οικοδομικών εργασιών στον Υμηττό. Ειδικότερα, παρατείνεται η αναστολή της έκδοσης προέγκρισης οικοδομικών αδειών, οικοδομικών αδειών, έγκρισης εργασιών μικρής κλίμακας και της εκτέλεσης κάθε οικοδομικής εργασίας, που ορίζεται στην υπ' αρ. 40399/29.9.2017 κ.υ.α. «Αναστολή έκδοσης εγκρίσεων δόμησης, αδειών δόμησης και εκτέλεσης οικοδομικών εργασιών σε τμήμα της περιοχής του ορεινού όγκου του Υμηττού (Ν. Αττικής)» (Α.Π.Π. 229), από τη λήξη της και έως τη θεσμοθέτηση του νέου προεδρικού διατάγματος περί καθορισμού μέτρων προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού και των Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδή - Ιλισίων, και πάτωας όχι πέραν της 31ης Δεκεμβρίου 2026.

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 337-338/332-333), «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση τροποποιείται το άρθρο 72 του ν. 4843/2021 (Α΄ 193), περί παράτασης αναστολής οικοδομικών εργασιών στον Υμηττό. Ειδικότερα, συμπληρώνονται απολύτως αναγκαίες εξαιρέσεις από την αναστολή της έκδοσης προεγκρίσεων οικοδομικών αδειών, οικοδομικών αδειών, εγκρίσεων ερ-

γασιών μικρή κλίμακας και της εκτέλεσης κάθε οικοδομικής εργασίας στην περιοχή του Υμηττού. Η καταληκτική ημερομηνία αναστολής δεν παρατείνεται εκ νέου, αλλά προσαρμόζεται η σχετική αναφορά στις ισχύουσες παρατάσεις της παρ. 10 του άρθρου 75 του ν. 5261/2025 (Α' 231), της παρ. 6 του άρθρου 56 του ν. 5215/2025 (Α' 116) και του άρθρου 37 του ν. 5167/2024 (Α' 207)».

Σχετικά παρατηρείται ότι αναστολή οικοδομικών εργασιών στον Υμηττό είχε το πρώτον θεσπισθεί «(...) ενόψει του κινδύνου επικείμενων δυσάρεστων συνεπειών για την προστασία του ορεινού όγκου του Υμηττού, τετελεσμένων γεγονότων και μη αναστρέψιμων βλαβών στο φυσικό οικοσύστημα μετά την παρέλευση της αναστολής και των παρατάσεων αναστολής χορήγησης οικοδομικών αδειών και οικοδομικών εργασιών σε τμήμα της περιοχής του ορεινού όγκου του Υμηττού (Περιφέρειας Αττικής). Ειδικότερα δια της προτεινόμενης ρύθμισης αντιμετωπίζοντα[ν] οι ενδεχόμενες συνέπειες: α) της επέλευσης δυσμενών συνεπειών στο περιβάλλον του ορεινού όγκου, οι οποίες κυρίως άπτονται των επιπλέον ασύμβατων με τον χαρακτήρα του ορεινού όγκου χρήσεων και όρων ή περιορισμών δόμησης της Ζώνης Β, όπως κοινωφελείς σκοποί, σχολεία, πολιτιστικά κέντρα, αναψυκτήρια, και της δυνατότητας έκδοσης εγκρίσεων δόμησης, αδειών δόμησης και εκτέλεσης οικοδομικών εργασιών σε εκτεταμένη περιοχή του ορεινού όγκου του Υμηττού (...) της συρρίκνωσης της Ζώνης Α, που συνιστά ζώνη απολύτου προστασίας της φύσης και των μνημείων, με δυσμενείς συνέπειες στην προστασία της περιοχής αυτής, δ) της αντίθεσης της υλοποίησης του σχεδιασμού και της προστασίας του ορεινού όγκου του Υμηττού με το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας (ν. 4277/2014), σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 18, για την ολοκλήρωση του προγράμματος προστασίας και διαχείρισης των ορεινών όγκων. Στόχος [ήταν] να καλυφθεί το χρονικό διάστημα που είναι απαραίτητο για την έκδοση του σχετικού προεδρικού διατάγματος. (...) Η αναγκαιότητα της ρύθμισης [προέκυπτε] αφενός λόγω του χρονικού περιορισμού της εξουσιοδότησης, βάσει της οποίας εκδόθηκε η αρχική απόφαση αναστολής οικοδομικών εργασιών του Υμηττού, το οποίο επιβάλλει την εκ του νόμου παράτασή της, αφετέρου δε λόγω της ιδιαίτερης ευαισθησίας του οικοσυστήματος, των αυξημένων πιέσεων του δομημένου περιβάλλοντος στους πρόποδες του Υμηττού, καθώς και των αυξημένων αναπτυξιακών πιέσεων για την επέκταση των ορίων των οργανωμένων υποδοχέων που φιλοξενούν χρήσεις γης» (σελ. 119-120/116-117 της Αιτιολογικής Έκθεσης επί του ν. 4843/2021).

Υπό το φως των ανωτέρω παρατηρείται ότι, εκκρεμούσης της εκδόσεως του προεδρικού διατάγματος για την προστασία της περιοχής του όρους Υ-

μηττού, πρέπει να προκύπτει αν, προκειμένου να ικανοποιηθεί λόγος δημοσίου συμφέροντος, η αύξηση των υφισταμένων εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων δύναται να επιδράσει δυσμενώς στο ευπαθές οικοσύστημα του ορεινού όγκου και πώς, ή αν πρόκειται περί χρήσεων οι οποίες δεν επιδεινώνουν τη λειτουργία των οικοσυστημάτων (βλ. σχετ. ΠΕ ΣτΕ 146/2022).

Περαιτέρω, στο κείμενο του τροποποιούμενου, διά του παρόντος άρθρου 71, άρθρου 72 του ν. 4843/2021, η φράση «και έως τη θεσμοθέτηση του νέου προεδρικού διατάγματος» θα ήταν δόκιμο να αντικατασταθεί ως εξής: «και έως την έκδοση του νέου προεδρικού διατάγματος».

11. Επί του άρθρου 87

Με τη διάταξη τίθενται ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης για την ανέγερση πολυχώρου στον Δήμο Πάτμου. Ειδικότερα, στην έκταση εμβαδού δέκα χιλιάδων εννιακοσίων εξήντα τετραγωνικών μέτρων και δέκα εκατοστών (10.960,10 τ.μ.) με ΚΑΕΚ 100600433006, ιδιοκτησίας του Δήμου Πάτμου, που βρίσκεται στην περιοχή «Χοχλακάς Σκάλα» της νήσου Πάτμου του Δήμου Πάτμου του νομού Δωδεκανήσου, δύναται να εγκαθίσταται, κατά παρέκκλιση των ισχυουσών χρήσεων γης, πολυχώρος, ο οποίος θα περιλαμβάνει, ενδεικτικά, κεντρική αίθουσα του πολυχώρου, είσοδο των θεατών και κερκίδες, συγκρότημα των αποδυτηρίων, κτήριο αναψυκτηρίου και τουαλέτας (WC), υπαίθριο θέατρο, χώρο στάθμευσης, με τους ειδικούς όρους.

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 338), «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση προβλέπονται ειδικοί όροι δόμησης σε ακίνητο στην περιοχή Σκάλας του Δήμου Πάτμου, για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ειδικότερα για την κατασκευή κλειστού πολυχώρου με υπαίθριο χώρο εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων για παιδιά, ελλείψει στο νησί κλειστών και ανοικτών χώρων ικανών να υποδεχθούν και να φιλοξενήσουν αποτελεσματικά πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις».

Κατά το προσαρτώμενο τοπογραφικό διάγραμμα (Παράρτημα Α'), το ακίνητο βρίσκεται εντός του οικισμού Σκάλα της Νήσου Πάτμου στην περιοχή Χοχλακάς και είναι άρτιο και οικοδομήσιμο, κατά κανόνα βάσει του άρθρου 4 παρ. 1 του ΦΕΚ 138 Δ' 13.3.81 (οικισμός προ του 1923). Το οικόπεδο περιβάλλεται βόρεια, ανατολικά και νότια από δημόσιες οδούς με ΚΑΕΚ 10060ΕΚ00081, 10060ΕΚ00114 και 10060ΕΚ00351.

Σχετικά παρατηρείται ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός πρώτου επιπέδου στη συνολική έκταση του Δήμου Πάτμου αποτελεί αντικείμενο του υπό εκπόνηση οικείου Τοπικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Τ.Π.Σ.). Η νήσος Πάτμος έχει στο σύνολό της κηρυχθεί, αφενός, ως τόπος ιστορικός και τοπίο χρήζον ιδιαίτερας προστασίας, και, αφετέρου, ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο και

ως τόπος ιστορικός και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (βλ. 24151/15.12.1971 (Β΄ 1029) και 28457/9.10.1972 (Β΄ 847)), ενώ με τον ν. 1155/1981 αναγνωρίστηκε ως Ιερά Νήσος και θεσπίσθηκαν ειδικά μέτρα για προστασία της (βλ. ΣΤΕ 962/2018).

Υπό το φως των ανωτέρω, το αιτιολογικό μέρος της διάταξης χρήζει συμπληρώσεως, όσον αφορά ιδίως τον λόγο της νομοθετικής ρύθμισης χωροταξικών και πολεοδομικών ζητημάτων, την εναρμόνιση των προβλεπόμενων χρήσεων πολυχώρου με τα προβλεπόμενα στο οικείο Τ.Π.Σ. και το εν γένει καθεστώς περιβαλλοντικής προστασίας, και την περιγραφή των επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων.

12. Επί του άρθρου 89

Στην προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι: «Στην περ. α) της παρ. 4 του άρθρου 68 του ν. 5197/2025 (Α΄ 76), περί περιβαλλοντικού ισοδυνάμου, η προθεσμία της υποπερ. αα), περί υποβολής της αίτησης του υπόχρεου στο ηλεκτρονικό σύστημα «e-adeies», παρατείνεται από τη λήξη της έως την 31η Δεκεμβρίου 2026».

Σχετικά σημειώνεται ότι αρχικώς η εν λόγω προθεσμία είχε ορισθεί έως και τη 16η Αυγούστου 2025 και, στη συνέχεια, κατ' εφαρμογήν της παρ. 2.α) του άρθρου 56 του ν. 5215/2025, παρατάθηκε έως και την 16η.10.2025.

Στη διάταξη της περ. α) της παρ. 4 του άρθρου 68 του ν. 5197/2025, περί περιβαλλοντικού ισοδυνάμου, προβλέπεται ότι η συνέχιση της υλοποίησης των οικοδομικών αδειών της περ. α) της παρ. 1, η οποία αφορά άδειες που ακυρώνονται με δικαστική απόφαση ή έχουν προσβληθεί με αίτηση ακυρώσεως, η οποία εκκρεμεί, και εφόσον έχουν εκκινήσει οικοδομικές εργασίες, έως και τη 11η Δεκεμβρίου 2024, επιτρέπεται: «αα) αν έχει ολοκληρωθεί ο φέρων οργανισμός, από την επανέκδοση της οικοδομικής άδειας, από την οικεία Υπηρεσία Δόμησης, η οποία πραγματοποιείται υποχρεωτικά εντός δύο (2) εργάσιμων ημερών από την εκκίνηση της εκπόνησης του Ε.Σ.Π.Ι.Α.Π. της περ. β) της παρ. 2 και μετά από σχετική αίτηση του υπόχρεου στο ηλεκτρονικό σύστημα «e-adeies», έως και την 16η.10.2025, η οποία συνοδεύεται από το αποδεικτικό καταβολής του περιβαλλοντικού ισοδυνάμου και στοιχεία που αποδεικνύουν την ολοκλήρωση του φέροντος οργανισμού. Για την επανέκδοση της οικοδομικής άδειας, καμία άλλη έγκριση, γνώμη ή καταβολή προς το Δημόσιο ή τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν απαιτείται, πλην της διαδικασίας του πρώτου εδαφίου».

Όσον αφορά τις περιπτώσεις οικοδομικών εργασιών οι οποίες είχαν εκκινήσει έως και την 11η Δεκεμβρίου 2024, βάσει του νομοθετικού πλαισίου που ίσχυε τότε, των οποίων οι εκδοθείσες οικοδομικές άδειες έχουν ακυρω-

θεί (ΣτΕ 145 - 149/2024), σημειώνονται τα εξής: η εφαρμογή του περιβαλλοντικού ισοδυναμίου επί των εν λόγω ειδικών περιπτώσεων, προκειμένου να αποτρέπεται το φαινόμενο των εγκαταλελειμμένων ημιτελών κτισμάτων, που υποβαθμίζουν το περιβάλλον και έχουν σοβαρές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία και ασφάλεια, κατά το μέρος τους στο οποίο περιλαμβάνονται και οι περιπτώσεις αδειών που ακυρώθηκαν με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτό ότι είναι σύμφωνη με την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών και την υποχρέωση της Διοικήσεως να συμμορφώνεται προς το περιεχόμενο ακυρωτικών δικαστικών αποφάσεων (άρθρα 26 και 95 παρ. 5 του Συντάγματος). Επομένως, κατά το σκέλος αυτό, δεδομένου ότι στις υπό ψήφιση διατάξεις περιλαμβάνονται περιπτώσεις συνέχισης της υλοποίησης οικοδομικών αδειών που ακυρώθηκαν με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, είναι σκόπιμη η επανεξέταση του ζητήματος (βλ. ΣτΕ 1858/2015 Ολομ. με σχόλια σε ΕΠΟΛΔ 2015/239, Αρμεν. 2015/1591, πρβλ., επίσης, ΣτΕ 3341/2013 Ολομ., 1118-1119/2014 Ολομ.) (βλ. Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του ν. 5215/2025, παρατ. 14 για το άρθρο 56).

13. Επί του άρθρου 92

Σύμφωνα με την προτεινόμενη διάταξη παρατείνεται, εκ νέου, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2027, η προθεσμία εντός της οποίας οι ενδιαφερόμενοι Ο.Τ.Α. μπορούν να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες από την κείμενη νομοθεσία εγκρίσεις για υφιστάμενα κτήρια και υποδομές εντός πάρκων και αλσών, ώστε να εξαιρεθούν αυτά από την κατεδάφιση.

Σχετικά σημειώνεται ότι, συμφώνως προς τη νομολογία Συμβουλίου της Επικρατείας, «τα άλση και πάρκα που βρίσκονται σε κοινόχρηστο χώρο εντός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου αποτελούν μέρος του φυσικού κεφαλαίου και εξομοιώνονται με τα δασικά οικοσυστήματα υπαγόμενα στην ιδιαίτερη προστασία που θεσπίζεται για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις με το άρθρο 24 του Συντάγματος και τη νομοθεσία για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις. Κατά συνέπεια, δεν επιτρέπεται η μεταβολή της χρήσης ή του προορισμού των εντός σχεδίου πόλεων κοινοχρήστων εκτάσεων, οι οποίες καλύπτονται από δασική βλάστηση που έχει δημιουργηθεί φυσικώς ή τεχνητώς (πάρκα ή άλση), ειμή μόνον κατ' εξαίρεση στις περιπτώσεις που προβλέπονται από διάταξη νόμου για την ικανοποίηση σκοπού, επιβαλλομένου από το δημόσιο συμφέρον, σύμφωνα με την ανωτέρω συνταγματική διάταξη (...)» (ΣτΕ 1562/2011) (βλ. επίσης, ΣτΕ 677/2010 Ολομ., ΣτΕ 1978/2002, ΣτΕ 974/2005). Περαιτέρω, «επειδή, ο νομοθέτης, ενόψει του ιδιαίτερου ρόλου που επιτελούν εντός των οικιστικών περιοχών τα πάρκα, τα άλση και οι κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου και προς εξειδίκευση της συνταγματικής επιτα-

γής για την προστασία τους, δεν αρκέστηκε στην υποχρέωση σύνταξης μελετών πριν από την εκτέλεση κάθε είδους έργων στα πάρκα και άλση (...) [αλλά] προέβλεψε, επιπλέον, την έγκριση «μελετών διαχείρισης» των πάρκων και αλσών (...). Ιδίως όσον αφορά τις κτηριακές και κάθε είδους εγκαταστάσεις, εκτιμάται η αναγκαιότητα αλλά και η συμβατότητά τους με τον υφιστάμενο χώρο πρασίνου, δηλαδή ελέγχεται και η νομιμότητά τους. (...) Περαιτέρω, προτείνονται τα αναγκαία έργα και υποδομές (φωτισμός, ύδρευση, πυρόσβεση κ.ά.) για την προστασία του πάρκου, άλσους ή κοινόχρηστου χώρου πρασίνου και τη βελτίωση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής τους λειτουργίας. Στο πλαίσιο αυτό, η διαχειριστική μελέτη προβλέπει συγκεκριμένα έργα που πρόκειται να υλοποιηθούν σε συγκεκριμένο πάρκο ή άλσος και συγκεκριμένες δραστηριότητες που επιτρέπεται να αναπτυχθούν εντός αυτών, (...) σε σχέση με το ελάχιστο ποσοστό που πρέπει να καταλαμβάνουν οι χώροι πρασίνου. Κατά τον αρχικό σχεδιασμό ενός πάρκου, η κατασκευή μόνιμων εγκαταστάσεων επιτρέπεται μόνο στο αναγκαίο μέτρο. Σε περίπτωση μεταβολής του αρχικού σχεδιασμού, οι υφιστάμενες υποδομές και εγκαταστάσεις διατηρούνται, ανεξαρτήτως εάν υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια κατάληψης χώρων πρασίνου, εφόσον έχουν ανεγερθεί με τις προβλεπόμενες εγκρίσεις ή περιλαμβάνονται στον αρχικό σχεδιασμό του χώρου πρασίνου. Τέλος, με τη διαχειριστική μελέτη χωροθετούνται οι αναγκαίες νέες εγκαταστάσεις (περίφραξη, κτήρια, κατασκευές κ.ά.) και οι προτεινόμενες χρήσεις, υιοθετούνται μέτρα βελτίωσης της βλάστησης, εξετάζεται η διασύνδεση του χώρου πρασίνου με τους λοιπούς κοινόχρηστους χώρους της πόλης, εκτιμώνται οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές ωφέλειες στη λειτουργία της πόλης από τον συγκεκριμένο χώρο πρασίνου και προτείνονται κατάλληλα διοικητικά και διαχειριστικά μέτρα για τη χρήση του χώρου (...). Στην περίπτωση που απαιτηθούν νέα έργα ή τροποποίηση υφισταμένων, τότε, για την έγκριση αυτών, απαιτείται τροποποίηση της εγκεκριμένης διαχειριστικής μελέτης (...) (ΣτΕ 1110/2023).

Υπό το φως των ανωτέρω, δεδομένης της αυξημένης προστασίας των αλσών και των πάρκων, οι συνεχείς παρατάσεις της προθεσμίας για την εξασφάλιση των απαιτούμενων από την κείμενη νομοθεσία εγκρίσεων, και η διατήρηση εγκαταστάσεων οι οποίες είναι πιθανόν να μην πληρούν τις προϋποθέσεις για να λάβουν τις εν λόγω εγκρίσεις ή δεν εξυπηρετούν σκοπό δημοσίου συμφέροντος, δεν φαίνεται να εξυπηρετούν τον σκοπό της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της αισθητικής αναβάθμισής των αλσών και των πάρκων, της βελτίωσης του πρασίνου σε αυτά, και, γενικά, της προστασίας τους.

14. Επί του άρθρου 93

Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας ο τίτλος του τροποποιούμενου, διά του παρόντος άρθρου 93, του άρθρου 20 του ν. 3889/2010 θα ήταν σκόπιμο να συμπληρωθεί ως εξής: «Συνέπειες κύρωσης δασικού χάρτη».

15. Επί του άρθρου 94

Α. Δεδομένου ότι το τρίτο και το τέταρτο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 52 του ν. 4280/2014, τα οποία αναφέρονται στην περ. α) του εισαγωγικού εδαφίου της διάταξης, έχουν ήδη προστεθεί σε αυτό με το άρθρο 26 του ν. 4351/2015, η σχετική αναφορά της περ. α) του εισαγωγικού εδαφίου πρέπει να διαγραφεί.

Β. Στο εισαγωγικό εδάφιο του παρόντος προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι «ζ) στην παρ. 13 [του άρθρου 52 του ν. 4280/2014], ζα) το δεύτερο εδάφιο καταργείται και ζβ) προστίθεται νέο τρίτο εδάφιο». Επισημαίνεται, σχετικά, ότι στο κείμενο της παρ. 13 του τροποποιούμενου διά του παρόντος άρθρου, δεν καταργείται το δεύτερο εδάφιο ούτε προστίθεται νέο, τρίτο εδάφιο. Τροποποιείται μόνον η τελευταία φράση του δεύτερου εδαφίου όσον αφορά τον χρόνο των ρημάτων που χρησιμοποιούνται από «θα διατηρηθεί», «θα συνεχιστεί» και «θα καταβληθεί» σε «διατηρείται», «συνεχίζεται» και «καταβάλλεται». Υπό το φως των ανωτέρω, το ζήτημα χρήζει διευκρίνισης.

Γ. Με τις διατάξεις του παρόντος παρατείνονται, εκ νέου, μέχρι την 31.12.2027, οι προθεσμίες λειτουργίας και λήψης της απαραίτητης άδειας ή έγκρισης α) κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, πτηνοτροφείων, μελισσοκομιών, εκτροφείων θηραμάτων, υδατοκαλλιεργειών, εκτροφείων γουνοφόρων ή άλλων συναφών κτηνοτροφικών μονάδων, ιερών ναών και των βοηθητικών χώρων τους, μετοχίων, ησυχαστηρίων, ιερών μονών και των βοηθητικών χώρων τους, παρεκκλησίων, ιερών προσκυνημάτων που εγκαταστάθηκαν μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, χωρίς άδεια της δασικής υπηρεσίας, σε δάση, δασικές εκτάσεις και δημόσιες εκτάσεις, β) χιονοδρομικών κέντρων, υφιστάμενων εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τη λειτουργία χιονοδρομικών κέντρων, καθώς και υφιστάμενων ανεξάρτητων μηχανικών εγκαταστάσεων με συρματοσχοίνα, όπως κρεμαστών ή σχοινοκίνητων σιδηρόδρομων και παρεμφερών μέσων, που βρίσκονται σε εκτάσεις τις οποίες διαχειρίζεται η δασική υπηρεσία και οι οποίες δεν έχουν την προβλεπόμενη από τη δασική νομοθεσία έγκριση, ακόμη και εάν δεν λειτουργούν, γ) έργων που εξυπηρετούν ανάγκες ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης, όπως δεξαμενές, γεωτρήσεις, υδρομαστεύσεις, δίκτυα αγωγών προσαγωγής, κέντρων επεξεργασίας λυμάτων, αγωγών ύδρευσης αποχέτευσης, καθώς και αθλητικές εγκαταστάσεις που κατασκευάστηκαν από Ο.Τ.Α. μέχρι την έναρ-

ξη ισχύος του παρόντος σε εκτάσεις που προστατεύονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας για κάλυψη των αναγκών τους, χωρίς την προβλεπόμενη από τις εν λόγω διατάξεις άδεια, δ) κατασκηνώσεων που λειτουργούν χωρίς τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της δασικής, περιβαλλοντικής και πολεοδομικής νομοθεσίας, και ε) Οργανωμένων Τουριστικών Κατασκηνώσεων (campings) της υποπερ. ββ) της περ. α) της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4276/2014, που δεν ανήκουν στις περιπτώσεις του πρώτου εδαφίου και λειτουργούν σε εκτάσεις που υπάγονται στις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας και δεν έχουν την προβλεπόμενη από τις διατάξεις αυτές έγκριση.

Σχετικά σημειώνεται ότι οι συνεχείς παρατάσεις της λειτουργίας και της προθεσμίας λήψης των απαραίτητων αδειών και εγκρίσεων των ως άνω εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων, οι οποίες λειτουργούν σε εκτάσεις υπαγόμενες στη δασική νομοθεσία, χωρίς τις προβλεπόμενες εγκρίσεις και άδειες, δεν φαίνεται να συνάδουν με τον σκοπό της νομοθεσίας περί αυθαιρέτων και την αυξημένη προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων που επιβάλλει το Σύνταγμα και η περιβαλλοντική νομοθεσία.

16. Επί του άρθρου 96

Με την προτεινόμενη ρύθμιση τροποποιείται το άρθρο 19 του ν. 1650/1986, με την προσθήκη νέων διατάξεων. Ειδικότερα, στην περ. δ) της παρ. 4 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986, όπου ορίζεται η Ζώνη βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων ως κατηγορία ζώνης προστασίας και διαχείρισης εντός των περιοχών των παρ. 1 και 2 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986, προστίθενται νέα εδάφια πέμπτο και έκτο. Τα νέα εδάφια προβλέπουν ότι «[σ]ε τμήματα των ζωνών βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων, που είναι όμορα με περιοχές εντός σχεδίου πόλεως ή εντός ορίων οικισμού, επιτρέπεται ο καθορισμός με Τοπικό ή Ειδικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Τ.Π.Σ. ή Ε.Π.Σ.) οικιστικής περιοχής προς πολεοδόμηση, εφόσον, σωρευτικώς: δα) δεν παραβάπεται η ακεραιότητα της περιοχής σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 10 του ν. 4014/2011 (Α' 209), δβ) είναι συμβατός με την οικεία εγκεκριμένη Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (Ε.Π.Μ.), δγ) τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα επέκτασης του σχεδίου πόλεως ή του οικισμού από μελέτη Τοπικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Τ.Π.Σ.) ή Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Ε.Π.Σ.) και δδ) η έκταση περιορίζεται στο ελάχιστο αναγκαίο μέτρο και πάντως δεν υπερβαίνει ποσοστό είκοσι τοις εκατόν (20%) της συνολικής έκτασης της ζώνης της οικείας προστατευόμενης περιοχής και σε περίπτωση που στην Ε.Π.Μ. ορίζεται μικρότερο ποσοστό, το ποσοστό αυτό. Σε κάθε περίπτωση, εφαρμόζονται οι απαγορεύσεις χρήσεων γης της παρ. 1 του άρθρου 9 του ν.

3937/2011 (Α΄ 60).»

Σχετικά παρατηρούνται τα εξής:

Κατά την παρ. δ) της παρ. 4 του άρθρου 21 του ν. 1650/2986, ως ζώνες βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων ορίζονται «εκτάσεις προστατευόμενων περιοχών, στις οποίες είναι δυνατό να συνυπάρχει το προστατευτέο αντικείμενο μαζί με σχετικές πολιτισμικές αξίες ή/ και ανθρωπογενείς δραστηριότητες που προάγουν τη βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων ή/ και τη βιώσιμη ανάπτυξη, αυτή, δηλαδή, που υπηρετεί την προστασία του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής». Εντός αυτών των ζωνών, ανθρωπογενείς δραστηριότητες οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε υποβάθμιση του βαθμού διατήρησης του προστατευτέου αντικειμένου στην προστατευόμενη περιοχή και, ιδιαιτέρως, της κατάστασης διατήρησης του προστατευτέου αντικειμένου σε εθνικό επίπεδο, υπόκεινται σε κατάλληλες ρυθμίσεις βάσει των σχετικών ρυθμίσεων της πράξης χαρακτηρισμού της προστατευόμενης περιοχής και του οικείου Σχεδίου Διαχείρισης. Στις ζώνες βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων επιτρέπονται ορισμένες από τις ειδικές κατηγορίες χρήσεων του άρθρου 14δ του π.δ. 59/2018 ή όλες. Το άρθρο 14δ του π.δ/τος 59/2018 προβλέπει ως επιτρεπόμενες εν προκειμένω τις ειδικές κατηγορίες χρήσεων του άρθρου 1 του π.δ/τος, κατά περίπτωση, για κάθε προστατευόμενη περιοχή, βάσει της ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης της παρ. 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 και του σχετικού π.δ/τος. Απαγορεύει τις βιοτεχνικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις υψηλής όχλησης, και τις πίστες αγώνων αυτοκινήτων και μοτοποδηλάτων. Επίσης, επιτρέπει μεγάλες αθλητικές εγκαταστάσεις, χώρους συνάθροισης κοινού και συνεδριακά κέντρα, εμπορικά κέντρα, εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων και εκθεσιακά κέντρα, αεροδρόμια, χώρους επεξεργασίας, αποθήκευσης και διάθεσης στερεών αποβλήτων και χώρους επεξεργασίας, διάθεσης στερεών τοξικών αποβλήτων, εγκαταστάσεις οχημάτων τέλους κύκλου ζωής, ιπποδρόμους, καζίνο και χώρους διεξαγωγής τεχνικών - ψυχαγωγικών και τυχερών παιχνιδιών, μόνον εφόσον βρίσκονται σε περιοχές εντός σχεδίου ή εντός οικισμού.

Οι περιοχές των παρ. 1 και 2 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986 είναι περιοχές προστασίας της βιοποικιλότητας, δηλαδή χερσαίες, υδάτινες, θαλάσσιες ή μικτού χαρακτήρα, φυσικές ή ημιφυσικές περιοχές με καταγεγραμμένη παρουσία τύπων φυσικών οικοτόπων και ειδών διεθνούς, ενωσιακής σημασίας ή και ελληνικού ενδιαφέροντος που χρήζουν προστασίας και διατήρησης, και περιοχές που περιλαμβάνονται στον Εθνικό Κατάλογο Περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000. Ανεξαρτήτως της ένταξης στο δίκτυο Natura 2000, προστατευόμενες περιοχές μπορούν να χαρα-

κτηρίζονται ως α) εθνικά πάρκα, β) καταφύγια άγριας ζωής, και γ) προστατευόμενα τοπία και προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί. Οι περιοχές της παρ. 2 μπορούν είτε να συμπίπτουν με περιοχές της παρ. 1, είτε να περιλαμβάνουν μία ή περισσότερες από αυτές, είτε να τοποθετούνται εντός ή εκτός αυτών (παρ. 3 του άρθρου 19 του ν. 1650/1986). Εντός αυτών των προστατευόμενων περιοχών δύνανται να ορίζονται με το π.δ. του άρθρου 21 παρ. 4 του ν. 1650/1986, βάσει της αντίστοιχης ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης και του αντίστοιχου σχεδίου διαχείρισης, μεταξύ άλλων, ζώνες βιώσιμης διαχείρισης και να καθορίζονται χρήσεις γης και δραστηριότητες, ανά ζώνη και στις γειτονικές εκτάσεις, ως άνω.

Εξ άλλου, διά του παρόντος άρθρου 96 προστίθεται παρ. 7 στο άρθρο 19 του ν. 1650/1986, κατά την οποία «7. Για το σύνολο των ζωνών της παρ. 4 [ζώνες βιώσιμης διαχείρισης] επιτρέπονται: α) δράσεις και παρεμβάσεις αποκλειστικά για τη βελτίωση της βιοποικιλότητας και τη διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου, β) έργα και επεμβάσεις που κρίνονται απαραίτητες για λόγους προστασίας ή αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος, γ) δράσεις και παρεμβάσεις που σχετίζονται με αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, όπως ανασκαφές και εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης, δ) έργα και επεμβάσεις λόγω εκτάκτου ανάγκης, ιδίως σεισμών, πλημμυρών, θεομηνιών και πυρκαγιών, εάν μετά από την υλοποίησή τους, λαμβάνεται μέριμνα για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, ε) η κολύμβηση, η πεζοπορία, η ορειβασία, η αναρρίχηση, η ιππασία, η περιήγηση σε σπήλαια, η κατάβαση ποταμού, η ανεμοπορία με αλεξίπτωτο πλαγιάς ή ο αιωροπτερισμός. Οι χρήσεις και δραστηριότητες των περ. α) έως ε) δύνανται να περιορίζονται ή να απαγορεύονται προσωρινά ή μόνιμα με την απόφαση της παρ. 3 του άρθρου 21 ή με το προεδρικό διάταγμα της παρ. 4 του άρθρου 21, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη διασφάλιση της ακεραιότητας της περιοχής ως προς τις οικολογικές της λειτουργίες ή την αποκατάστασή της σύμφωνα με το άρθρο 175 του ν. 5037/2023 (Α΄ 78), περί αποκατάστασης χερσαίων και παράκτιων οικοσυστημάτων, οικοσυστημάτων γλυκών υδάτων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων σε περιοχές του δικτύου “Natura 2000”».

Κατά το Προοίμιο της Οδηγίας για τους οικοτόπους (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21.5.1992), η Οδηγία «συμβάλλει στο γενικό στόχο μιας διαρκούς ανάπτυξης δεδομένου ότι ο κυριότερος σκοπός της είναι να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις [και] ότι η διατήρηση αυτής της βιοποικιλότητας ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να απαιτεί τη διατήρηση ή και την ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων».

Κατά το άρθρο 2 παρ. 2 της ως άνω Οδηγίας, τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την Οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος. Κατά τη λήψη των εν λόγω μέτρων, όπως προβλέπεται στην παρ. 3 του άρθρου, λαμβάνονται υπόψη οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Η τελευταία αυτή διάταξη, περί στάθμισης και άλλων συμφερόντων κατά τη λήψη μέτρων διατήρησης ή αποκατάστασης των φυσικών οικοτόπων και άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας, δεν συνιστά αυτοτελή εξαίρεση από το σύστημα προστασίας που θεσπίζεται από το ενωσιακό δίκαιο. Όπως αναφέρει η νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε. (Δ.Ε.Ε.), τα κράτη μέλη δεν μπορούν να λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες, τις οποίες αναφέρει το άρθρο 2 παρ. 3 της εν λόγω Οδηγίας, κατά την επιλογή και την οριοθέτηση των τόπων που πρέπει να προτείνουν στην Επιτροπή, ως τόπους δυνάμενους να χαρακτηρισθούν ενωσιακής σημασίας. Τέτοιες παράμετροι μπορούν να σταθμίζονται κατά την εφαρμογή του άρθρου 6, δυνάμει του οποίου τα κράτη μέλη καθορίζουν μέτρα διατήρησης που αποσκοπούν στη διασφάλιση ή την αποκατάσταση της κατάστασης διατήρησης των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας ενωσιακού ενδιαφέροντος ως προς την εγκατάσταση επιτρεπόμενων έργων εντός προστατευόμενων περιοχών (βλ., αναλυτικότερα, Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του ν. 4964/2022, παρατήρηση υπ' αρ. 7), του άρθρου 12 παρ. 1, δυνάμει του οποίου τα κράτη μέλη δύνανται να θεσπίζουν καθεστώτα αυστηρής προστασίας ζωικών ειδών (βλ. απόφαση Δ.Ε.Ε. της 4.3.2021, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C 473/19 και C 474/19, σκέψη 77) και του άρθρου 16, δυνάμει του οποίου τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις των άρθρων 12, 13, 14 και 15 στοιχ. α) και β) της Οδηγίας περί οικοτόπων (βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με την αυστηρή προστασία των ζωικών ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους (ΕΕ C 496 της 9.12.2021, σελ. 1 έως 109, σελ. 4)). Επίσης, τέτοιες παράμετροι μπορούν να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ενός είδους ενόψει της λήψης διαχειριστικών μέτρων δυνάμει του άρθρου 14 της Οδηγίας. Οι ως άνω απαιτήσεις και ιδιομορφίες μπορούν να λαμβάνονται υπόψη εφόσον «συνιστούν παράγοντες που, επιδρώντας στο οικείο είδος, είναι δυνατόν να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα την κατανομή και το μέγεθος των πληθυσμών του στο έδαφος που προσδιορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος

1, της Οδηγίας. Εντούτοις, η κατάσταση διατήρησης του εν λόγω είδους δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ικανοποιητική λόγω των απαιτήσεων και ιδιομορφιών αυτών, αν δεν πληρούνται οι τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 1, στοιχείο θ'» (σκέψη 71 στην απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 12.6.2025 (ΕΕ C, C/2025/4125, 4.8.2025), υπόθεση C-629/23 MTÜ Eesti Suurkiskjad κατά Keskkonnaamet). Σύμφωνα με το άρθρο 1 στοιχ. θ) της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «η "κατάσταση διατήρησης" ενός είδους ορίζεται ως το αποτέλεσμα του συνόλου των παραγόντων που, επιδρώντας στο οικείο είδος, είναι δυνατόν, να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα την κατανομή και το μέγεθος των πληθυσμών του στο αναφερόμενο στο άρθρο 2 έδαφος. Η "κατάσταση της διατήρησης" κρίνεται ως "ικανοποιητική" όταν τα δεδομένα τα σχετικά με την πορεία των πληθυσμών του οικείου είδους δείχνουν ότι το είδος αυτό εξακολουθεί και μπορεί να εξακολουθεί μακροπρόθεσμα να αποτελεί ένα ζωτικό στοιχείο των φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκει, η περιοχή της φυσικής κατανομής του είδους αυτού δεν φθίνει ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί κατά το προβλεπτό μέλλον, και υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανόν να υπάρχει ένας οικότοπος σε επαρκή έκταση ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα». Κατά το Δ.Ε.Ε., «(...) αν επιτρεπόταν στα κράτη μέλη να εκτιμούν ότι, μολονότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, η κατάσταση διατήρησης του συγκεκριμένου είδους πρέπει εντούτοις να θεωρηθεί ως ικανοποιητική, λόγω των απαιτήσεων ή των ιδιομορφιών στις οποίες αναφέρεται στο άρθρο 2, παράγραφος 3, της οδηγίας, θα διακυβευόταν η επίτευξη του κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 2 σκοπού διατήρησης του είδους (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 7ης Νοεμβρίου 2000, FirstCorporate Shipping, C-371/98, ΕΥ:C:2000:600, σκέψη 23, και της 14ης Ιανουαρίου 2010, StadtPapenburg, C-226/08, ΕΥ:C:2010:10, σκέψη 31)» (σκέψη 69, Δ.Ε.Ε., υπόθ. C-629/23, όπ. π.). Το περιθώριο εκτίμησης για τον προσδιορισμό της ανάγκης λήψεως μέτρων κατ' εφαρμογήν της συγκεκριμένης διάταξης του άρθρου 14 της Οδηγίας οριοθετείται από την υποχρέωση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και μόνον εντός αυτών των ορίων του περιθωρίου εκτιμήσεως επιτρέπεται κατ' αρχήν στα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη τις εν λόγω απαιτήσεις και ιδιομορφίες (βλ. σκέψη 70, Δ.Ε.Ε., υπόθεση C-629/23, όπ. π.).

Εξ άλλου, κατά την εγκατάσταση έργων και την εφαρμογή σχεδίων που δύνανται να έχουν επιπτώσεις στις προστατευόμενες περιοχές εφαρμόζεται το πλαίσιο αξιολόγησης έργων και σχεδίων, το οποίο περιλαμβάνει τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων σχεδίου ή έργου σε προστατευόμενο τόπο (άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας για τους οικοτόπους). Αυτή προϋποθέτει ότι «πριν από την έγκριση του σχεδίου ή του έργου, προσδιορίζονται, αφού

ληφθούν υπόψη οι βέλτιστες επιστημονικές γνώσεις επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, να επηρεάσουν τους στόχους διατηρήσεως του τόπου αυτού. Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφόσον δεν υφίσταται, από επιστημονική άποψη, οποιαδήποτε εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του. Η δέουσα εκτίμηση πρέπει να διενεργείται και σε σχέδια ή έργα χωροθετημένα εκτός του προστατευόμενου τόπου (...) (ΣΤΕ 556/2025). Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε. Περαιτέρω, όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος» (άρθρο 6 παρ. 4 της Οδηγίας για τους οικοτόπους).

Σημειώνεται ότι ο όρος σχέδιο εξετάζεται υπό ευρεία έννοια, περιλαμβανομένων και σχεδίων χρήσης γης ή χωροταξικών σχεδίων, εφόσον συνεπάγονται επιπτώσεις για τις προστατευόμενες περιοχές, ως άνω, άμεσα ή έμμεσα, αποτελώντας βάση για την εκπόνηση λεπτομερέστερων σχεδίων ή για τη χορήγηση αδειών με άμεσες συνέπειες (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000, Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους», C(2018) 7621 final, σημ. 2 και 4).

Υπό το φως του προβληματισμού ως προς την καταρχήν δυνατότητα, κατά το ισχύον πλαίσιο, της επιλογής των αναφερόμενων ειδικών χρήσεων του άρθρου 14δ του π.δ/τος 59/2018 και της συμβατότητάς τους, κατά περίπτωση, με το προστατευτέο αντικείμενο (βλ. Έκθεση Επιστημονικής Υπηρεσίας επί του ν. 4964/2022, παρ. 7), το, διά του παρόντος θεσπιζόμενο, επιτρεπτό της πολεοδόμησης σε προστατευόμενες περιοχές βιοποικιλότητας, ενταγμένες σε ζώνη διαχείρισης βιώσιμων πόρων, όμορες με περιοχές εντός σχεδίου πόλεως ή εντός ορίων οικισμού, πριν ολοκληρωθεί η θέσπιση

και η εφαρμογή κανονιστικού πλαισίου προστασίας για το σύνολο των προστατευόμενων ή προστατευτέων περιοχών, βάσει επιστημονικών δεδομένων, εκ των οποίων να προκύπτει σαφής εικόνα για την κατάσταση διατήρησής τους, γεννά επιπλέον προβληματισμό ως προς τη συμβατότητά του με τις σχετικές επιταγές του Συντάγματος και του ενωσιακού δικαίου. Συγκεκριμένα, ενόψει της ανάγκης αποτροπής δημιουργίας καταστάσεων που θα αποστερούσαν από την αποτελεσματικότητά του τον επικείμενο χαρακτηρισμό περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας και εθνικών πάρκων, την οριοθέτησή τους και τον καθορισμό γειτονικών εκτάσεων, όπου αυτό είναι αναγκαίο, καθώς και τον καθορισμό χρήσεων γης και δραστηριοτήτων μέσα στις ανωτέρω προστατευόμενες περιοχές, ανά ζώνη, και στις γειτονικές εκτάσεις, με την έκδοση των σχετικών προεδρικών διαταγμάτων.

Ζήτημα εφαρμογής των διατάξεων μπορεί να ανακύψει ιδίως κατά την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ορισμένων ειδών, στο πλαίσιο των προβλεπόμενων Τ.Π.Σ. ή Ε.Π.Σ., εφόσον αυτή λάβει χώρα βάσει των ισχυόντων οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών απαιτήσεων που έχουν αλλοιώσει την κατανομή και το μέγεθος των πληθυσμών, βάσει τετελεσμένων καταστάσεων. Η κατάσταση διατήρησης των ειδών δεν θα μπορεί να θεωρηθεί ως ικανοποιητική υπό το φως αυτών των απαιτήσεων και ιδιομορφιών, εάν τα είδη δεν εξακολουθούν να αποτελούν, μακροπρόθεσμα, ζωτικό στοιχείο των φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκουν, εάν η περιοχή της φυσικής κατανομής τους φθίνει, και εάν δεν υφίσταται ένας οικοτόπος σε επαρκή έκταση, ώστε οι πληθυσμοί τους να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα, γεγονός που θα είχε ως συνέπεια τη διακύβευση της επίτευξης αυτού του στόχου, κατά την παρ. 2 του άρθρου 2 της Οδηγίας για τους οικοτόπους, που είναι η διατήρηση των ειδών (βλ. σχετ. Δ.Ε.Ε. υπόθεση C-629/23, όπ. π.).

Ο προβληματισμός αφορά περαιτέρω το επιτρεπτό του καθορισμού μίας προστατευόμενης περιοχής ως οικιστικής περιοχής προς πολεοδομηση διά Τοπικών ή Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (Τ.Π.Σ. ή Ε.Π.Σ.), και όχι διά του π. δ. του άρθρου 21 παρ. 4 του ν. 1650/1986, το οποίο εκδίδεται βάσει της αντίστοιχης ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης και του αντίστοιχου σχεδίου διαχείρισης, όπου ορίζονται ζώνες και λαμβάνεται πρόνοια για την προστασία και διατήρηση των ευαίσθητων από οικολογική άποψη περιοχών.

Σχετικά τίθεται και προβληματισμός ως προς την εκ του αποτελέσματος μείωση των ορίων των προστατευόμενων περιοχών, στο μέτρο που συνιστά αρνητική επίπτωση στο περιβάλλον, η οποία δύναται να χωρεί μόνον ενόψει επιτακτικών λόγων υπέρτατου δημοσίου συμφέροντος που αφορούν τη δημόσια υγεία, τη δημόσια ασφάλεια ή θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή ενόψει άλλων επιτακτικών λόγων σημαντικού δη-

μοσίου συμφέροντος κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, εφόσον πρόκειται περί τύπων φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή και ειδών προτεραιότητας (άρθρο 6 παρ. 4 της Οδηγίας για τους οικοτόπους). Οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να εξετάζουν και να αιτιολογούν εν προκειμένω τη συνδρομή τέτοιου λόγου, ιδίως αν αυτός μπορεί να καταστεί αντικείμενο επίκλησης ή επίλυση χρόνιων προβλημάτων που οφείλονται στην άναρχη διάχυση του αστικού ιστού σε εκτός σχεδίου περιοχές (βλ., επί παραδείγματι, υπόθ. C-57/89, Επιτροπή κατά Γερμανίας - «Leybucht», όπου, στο πλαίσιο του άρθρου 4 παρ. 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2.4.1979, περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών, το οποίο διατηρήθηκε και στη διάδοχή της Οδηγία 2009/147/ΕΚ, της 30.11.2009, περί διατηρήσεως των αγρίων πτηνών, μείωση της έκτασης ζώνης ειδικής προστασίας θεωρήθηκε συμβατή με το σύστημα προστασίας της Οδηγίας, εφόσον δικαιολογούνταν από εξαιρετικό λόγο, αναγόμενο σε γενικό συμφέρον (σημ. 20-22 της απόφασης, κατά τα οποία: «(...) η ευχέρεια των κρατών μελών να μειώνουν την έκταση της ζώνης ειδικής προστασίας μπορεί να δικαιολογείται μόνον από εξαιρετικούς λόγους» (σκέψη 21), «Οι λόγοι αυτοί πρέπει να ανάγονται σε ένα γενικό συμφέρον που να υπερτερεί του συμφέροντος στο οποίο εδράζεται ο επιδιωκόμενος με την οδηγία οικολογικός στόχος. Εν προκειμένω, τα συμφέροντα που αναφέρονται στο άρθρο 2 της οδηγίας, δηλαδή οι οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη (...)» (σκέψη 22), «(...) ο κίνδυνος πλημμυρών και η προστασία της ακτής αποτελούν επαρκώς σοβαρούς λόγους για να θεωρηθούν δικαιολογημένα τα έργα αναχωματώσεως και ενισχύσεως της διαμορφώσεως των ακτών, εφόσον τα μέτρα αυτά περιορίζονται στο απολύτως απαραίτητο και συνεπάγονται την κατά το δυνατόν μικρότερη μείωση της ζώνης ειδικής προστασίας»).

Επιπλέον, δεν είναι σαφής η έκταση εφαρμογής των εν λόγω ρυθμίσεων, στο μέτρο που δεν προσκομίζονται σχετικά στοιχεία, ούτε είναι εκ των προτέρων διαγνώσιμο αν επίκειται ανεπίτρεπτη νομιμοποίηση αυθαίρετων κατασκευών εντός προστατευόμενων περιοχών, με την ένταξή τους σε Τ.Π.Σ. ή Ε.Π.Σ. Ακόμη και αν γινόταν συνταγματικώς ανεκτή μία εκ νέου νομιμοποίηση αυθαίρετων, είναι αμφίβολο αν θα καταλάμβανε κτήρια εντός προστατευόμενων περιοχών βιοποικιλότητας, δασών, παραλιών κ.λπ., και αν θα επιτρεπόταν εφεξής διαρκής πολεοδόμηση τέτοιων περιοχών. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 340/333), «[μ]ε τη διάταξη παρέχεται εξαιρετικά περιορισμένη δυνατότητα, και όχι υποχρέωση, επέκτασης του εγκεκριμένου σχεδίου πόλεως ή του ορίου οικισμού, όπου αυτό κρίνεται επιστημονικά και χωροταξικά απολύτως αναγκαίο και, σε κάθε περίπτωση, συμβατό με το προστατευτέο είδος κάθε περιοχής, προκειμένου να επιλυθούν χρόνια προβλή-

ματα σε περιοχές που παρουσιάζουν έντονη και άναρχη διάχυση του αστικού ιστού, ιδίως σε περιαστικές περιοχές λόγω εκτεταμένης εκτός σχεδίου δόμησης, με ικανή οικιστική πυκνωση και ανατροπή του αγροτικού τους χαρακτήρα, ή σε εκτός σχεδίου περιοχές που περικλείονται από εντός σχεδίου περιοχές και αποτελούν, εν τοις πράγμασι, δομικό στοιχείο του αστικού ιστού». Εν προκειμένω εκφράζεται προβληματισμός αν αποτέλεσμα θα είναι η μετατροπή συγκεντρώσεων περιοχών κατοικίας εκτός σχεδίου, «άτυπων» οικισμών, σε νόμιμες, πολεοδομικά ρυθμισμένες, οικιστικές περιοχές. Η ένταξη στο σχέδιο πόλεως περιοχών στις οποίες έχουν δημιουργηθεί άτυποι οικισμοί μέσω αυθαίρετης εκτός σχεδίου δόμησης συνιστά μεταβολή επί τα χείρω του καθεστώτος προστασίας των περιοχών. Πολλώ μάλλον που πρόκειται περί περιοχών, όπου η δόμηση μόνον κατ' εξαίρεση είναι επιτρεπτή (βλ., ενδεικτικά, ΣτΕ 1671/2014). Εξ άλλου, για τη χρήση νέων πολεοδομικών εργαλείων (Ειδικό Πολεοδομικό σχέδιο ή Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο), που συνιστούν μεν εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού πρώτου επιπέδου, έχει διατυπωθεί ότι αυτή «δεν μεταβάλλει το γεγονός ότι οι (...) περιοχές, που δημιουργήθηκαν με αυθαίρετη δόμηση εντός προστατευόμενης περιοχής, επιχειρείται να καταστούν οριστικά οικιστικές. Δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι με το σχέδιο εξαγγέλλεται η θέσπιση αυστηρότερων (...) όρων περιβαλλοντικής προστασίας (...) εφόσον, σε τελική ανάλυση, περιοχές αυθαίρετης δόμησης εντός των ορίων του προστατευόμενου ορεινού όγκου (...) καθίστανται οικιστικές, κατά παράβαση των κατευθύνσεων του νέου ΡΣΑ και κατ' ανεπίτρεπτη, βάσει του άρθρου 24 του Συντάγματος, επιδείνωση του [σχετικού] καθεστώτος προστασίας (...)» (βλ. ΠΕ ΣτΕ 1462022 για το π.δ. προστασίας του Υμηττού).

17. Επί του άρθρου 97

Α. Στις καταργούμενες διά του παρόντος άρθρου 97 διατάξεις του άρθρου 145 του ν. 4483/2019 [(περ. γ) του παρόντος] πρέπει να προστεθεί και η παρ. 3 του εν λόγω άρθρου του ν. 4483/2017.

Περαιτέρω, με τη διάταξη της περ. α) καταργείται η παρ. 7 του άρθρου 8 του ν. 3937/2011, που προβλέπει την έκδοση π. δ/τος για την έγκριση των ορίων των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΕΖΔ). Στο εν λόγω διάταγμα περιλαμβάνονται τα είδη και οι τύποι οικοτόπων χαρακτηρισμού, καθώς και οι στόχοι διατήρησης ανά περιοχή. Το σχέδιο του διατάγματος τίθεται υποχρεωτικά σε δημόσια διαβούλευση επί τουλάχιστον ένα μήνα.

Εν προκειμένω, ερωτάται αν το ρυθμιστικό πλαίσιο του καταργούμενου προεδρικού διατάγματος καλύπτεται από τις ρυθμίσεις των προεδρικών δια-

ταγμάτων, η έκδοση των οποίων προβλέπεται στην παρ. 4 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986.

18. Επί του άρθρου 100

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται η παρ. 14 του άρθρου 24 του ν. 4386/2016, ως εξής: «14. Η Ελληνική Αρχή Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ε.Α.Γ.Μ.Ε.) και το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος» (Ι.Τ.Υ.Ε.) κατά τη διαχείριση των ερευνητικών έργων τους που χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από ευρωπαϊκούς ή διεθνείς πόρους ή ίδιους πόρους ή ιδιωτικά κονδύλια, υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των παρ. 1 και 5 και της περ. α) της παρ. 7.»

Σχετικά, επισημαίνεται ότι η αναφερόμενη περ. α) της παρ. 7 του άρθρου 24 του εν λόγω νόμου έχει καταργηθεί με την περ. 1 της παρ. 1 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016.

Επίσης, για λόγους σαφήνειας, στο τέλος της προτεινόμενη διάταξης θα ήταν χρήσιμο να προστεθεί η φράση «του παρόντος».

19. Επί του άρθρου 103

Με τις διατάξεις του παρόντος παρατείνεται, κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων (άρθρα 5 και 6 του π.δ. 164/2004), από τη λήξη τους και για το οριζόμενο χρονικό διάστημα, η διάρκεια των συμβάσεων εργασίας του προσωπικού ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.Κ.Α.), με το ίδιο καθεστώς και για την παροχή των ίδιων υπηρεσιών, με δυνατότητα περαιτέρω παράτασης κατά τα ειδικότερον οριζόμενα.

Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 344-345), «[τ]ο προσωπικό αυτό παρέχει αδιαλείπτως τις υπηρεσίες του στον Οργανισμό, χωρίς μεταβολή ως προς το αντικείμενο των καθηκόντων του, και διαθέτει την πολύτιμη εμπειρία και εξειδικευμένη γνώση των αρμοδιοτήτων που ασκεί. Η τυχόν απώλειά του εκτιμάται ότι θα έχει σοβαρές συνέπειες για την εύρυθμη λειτουργία του Οργανισμού, ιδίως λόγω των κενών που θα προκύψουν στη φύλαξη προστατευόμενων περιοχών και της απώλειας συσσωρευμένης τεχνογνωσίας δεκαπέντε (15) ετών, δεδομένου ότι απασχολείται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου επί το ίδιο χρονικό διάστημα».

Παρατηρείται, εν προκειμένω, ότι οι συμβάσεις που συνάπτονται βάσει της διάταξης αυτής, δεν εμπίπτουν στους περιορισμούς των άρθρων 5 και 6 του π.δ/τος 164/2004, τα οποία αφορούν τις διαδοχικές συμβάσεις και την α-

νώτατη διάρκεια των συμβάσεων.

Σχετικά σημειώνεται ότι οι διατάξεις του π.δ. 164/2004 ενσωματώθηκαν στο Υποκεφάλαιο Β΄ του τμήματος ΙΙΙ του Κεφαλαίου Α΄ του Κώδικα Ατομικού Εργατικού Δικαίου (π.δ. 80/2022, Α΄ 222). Τα αναφερόμενα στη διάταξη άρθρα 5 και 6 του π.δ. 164/2004 αντιστοιχούν στα άρθρα 100 και 101 του π.δ. 80/2022.

Με το π.δ. 164/2004 προσαρμόστηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου της 28.6.1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που έχει συναφθεί μεταξύ των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, U-NICE και CEEP (E.E.L. 175/10.7.1999), όσον αφορά στο προσωπικό του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, υπό το φως της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης της εργασίας ορισμένου χρόνου σε σχέση με την εργασία αορίστου χρόνου, και της αποτροπής τυχόν κατάχρησης από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (άρθρο 1 του π.δ/τος 164/2004). Η Οδηγία στοχεύει στην «αποτροπή της κατάχρησης σύναψης διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με την λήψη από τα κράτη μέλη, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα μέτρα για την πρόληψη των καταχρήσεων, συγκεκριμένων μέτρων προσαρμογής (ρήτρα 5 του παραρτήματος αυτής) (...)» (ΑΠ 196/2021). Κατά τη ρήτρα 5 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη θεσπίζουν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα: «(α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση [διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου] (β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων ορισμένου χρόνου (γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας». Επίσης τα κράτη-μέλη «(...) καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου θεωρούνται "διαδοχικές" και χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου». Ο εθνικός νομοθέτης έλαβε συγκεκριμένα μέτρα προσαρμογής, και έχει εξειδικεύσει τις εν λόγω συνθήκες με τα π.δ. 81/2003 και 164/2004 (βλ. ΑΠ 310/2011).

Το π.δ. 164/2004 επιτρέπει, κατ' εξαίρεση, την κατάρτιση διαδοχικών συμβάσεων, όταν αυτή δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους (βλ. άρθρο 5), ορίζοντας, περαιτέρω, ως ανώτατο επιτρεπόμενο αριθμό συμβάσεων τις τρεις, και τους 24 μήνες, ως συνολικό χρόνο διάρκειας απασχόλησης (άρθρο 6 παρ. 1). Εξ άλλου, επιτρέπει την υπέρβαση της ανώτατης διάρκειας αποκλειστικά ως προς περιπτώσεις ειδικών, ως προς τη φύση και το είδος της

εργασίας τους, κατηγοριών εργαζομένων «που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, όπως, ιδίως, διευθυντικά στελέχη, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται στο πλαίσιο συγκεκριμένου ερευνητικού ή οιουδήποτε επιδοτούμενου ή χρηματοδοτούμενου προγράμματος, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται για την πραγματοποίηση έργου σχετικού με την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις με διεθνείς οργανισμούς» (άρθρο 6 παρ. 2).

Εν προκειμένω, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τα κράτη μέλη από τη ρήτρα 5 της εν λόγω Οδηγίας παραβιάζονται με τη διατήρηση σε ισχύ παρεκκλίσεων από τα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της κατάχρησης των διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (υπόθεση C-238/14). Σημειώνεται, επίσης, ότι δεν επιτρέπεται η χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με μόνο δικαιολογητικό λόγο τη θέσπισή τους από μία γενικού περιεχομένου νομοθετική ή κανονιστική διάταξη (βλ., συναφώς, υποθέσεις C-364/07, C-378/07 έως 380/07, C-162/08 έως 164/08 και C519/08). Εξ άλλου, η έννοια «διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου» καλύπτει και την αυτοδίκαιη παράταση των συμβάσεων δυνάμει ρητών εθνικών διατάξεων (ρήτρα 1 και ρήτρα 5 σημ. 2 της Οδηγίας). Σε περίπτωση καταχρηστικής χρήσης των διαδοχικών συμβάσεων, εναπόκειται στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια η ερμηνεία και η εφαρμογή κρίσιμων διατάξεων του εσωτερικού δικαίου, ως μέτρου που παρέχει αποτελεσματικές και ισοδύναμες εγγυήσεις προστασίας, ώστε να επιβάλλεται η προσήκουσα κύρωση για την κατάχρηση, και να εξαλειφθούν οι συνέπειες της εν λόγω παραβίασης του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. C 760/18 και ΑΠ 104/2022 και ΜΠρΛασ 266/2021).

Υπό το φως των ανωτέρω, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ενωσιακές ρυθμίσεις, όπως έχουν ερμηνευθεί και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

20. Επί του άρθρου 105

Για λόγους εφαρμογής της διάταξης θα ήταν χρήσιμο να διευκρινισθεί η έννοια του όρου «διαχειρίζεται» όσον αφορά τη συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου ή νομικών προσώπων που ελέγχει στο εκάστοτε μετοχικό κεφάλαιο της Α.Δ.Μ.Η.Ε. Α.Ε.

21. Επί του Τοπογραφικού Διαγράμματος

Το επισυναπτόμενο στο τέλος του νομοσχεδίου Τοπογραφικό Διάγραμμα της έκτασης στην οποία θα ανεγερθεί πολυχώρος στον Δήμο Πάτμου πρέπει να φέρει τον τίτλο «Παράρτημα Α΄», όπως αναφέρεται στο άρθρο 87 του παρόντος.

Αθήνα, 29 Απριλίου 2026

Οι Εισηγητές
Αλεξάνδρα Καρέτσου
Γεωργία Μακροπούλου
Επιστημονικές Συνεργάτιδες
Δημήτριος Βασιλείου
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών